

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΜΑΙΟΥ, 1869.

ΤΟΜΟΣ Κ'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 460.

ΜΙΣ ΧΟΛΙΓΚΦΟΡΘ

ΔΙΗΓΗΜΑ ΤΟΥ ΚΑΡΟΛΟΥ ΔΙΚΕΝΣ

Μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ

ὑπὸ ΒΙΩΝΟΣ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Ἀγαθὴ τις γραῖα μᾶς διηγείται περὶ τὰς τελευταίας ἐσπέρας τοῦ φθινοπώρου τὴν ἐξῆς ἱστορίαν. Τὰ συγκομισθέντα ἀπετέθησαν εἰς τὴν ἀποθήκην, μέγας σωρὸς χορταρίων προφυλάττει τὸ ἄνω μέρος τοῦ τοίχου, τὸ μέλι ἐστραγγίσθη καὶ ἐφυλάχθη εἰς πίθους, τὰ μῆλα ὠρίμασαν καὶ ἀποθηκεύθησαν· τὰ ξύλα ἀρχίζουσι νὰ καίωται καὶ νὰ σπινθηροβολῶσιν εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τὸ ἐσπέρας, θερμὰ γλυκύσματα ἀχνίζουσιν ἐπὶ τῆς τραπέζης ὅπου κεῖται τὸ τέιον, καὶ αἱ εὐχάριστοι ὥραι τῆς νυκτὸς κατὰ τὰς ὁποίας ἀνάπτονται οἱ λύχνοι ἤρχισαν. Τὰ ἐντὸς τῆς οἰκίας πράγματα λαμβάνουσιν ἰδίαν σημασίαν, οἱ πόδες μας ἤσυχάζουσι καὶ αἱ κεφαλαὶ μας ἐργάζονται. Οἱ ὄπισθεν τῶν παραθύρων βάλλοι λαμβάνουσι παραδόξους μορφάς ὑπὸ τὸ σκότος καὶ κρύπτουσι μυστήρια εἰς τὰ βάθη των ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς νυκτὸς. Αἱ ὑπρέτιδες εἰς τὸ μαγειρεῖον τραγουδοῦσι καθήμεναι περὶ τῆς ἐστίας, καὶ ὅταν μία ἐξ

ἡμῶν τῶν νέων διαβαίνει τὰς μεγάλας δίδους ὕπως ὑπάγη εἰς τὸ δωμάτιόν της καὶ εὖρη τὴν ἀπολεσθεῖσαν δακτυλήθραν της, ἐπανέρχεται κάτω τρέχουσα εἰς τὴν κλίμακα ὡς ἂν ἐκυνηγεῖτο ὑπὸ φαντασμάτων. Εἶναι λοιπὸν ὥρα νὰ ἀκούσωμεν ἱστορίαν, ἀληθῆ ἱστορίαν, τὴν ἱστορίαν τῆς πραγματικῆς ζωῆς. Καὶ ἰδοὺ ἡ γραῖα μᾶς τὴν διηγείται.

Ὅτε πρῶτον ἔμαθα, τέκνα μου, ὅτι ἤμην ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς παλαιᾶς φίλης τῆς μητρός μου, Κ. Χόλιγκφορθ καὶ ὅτι θὰ ἔζων εἰς τὸν οἶκόν της μετὰ τὴν ἀναχώρησίν μου ἀπὸ τὸ σχολεῖον, οὐδὲν ὑπέθετα ὅτι ἡ ἔπαυσις τοῦ Χιλσβὸρδ θὰ ἐγένετο ποτε κατοικία μου. Ἦμην κενόδοξος καὶ ἠγάπων νὰ λαμβάνω ἐπιτετηδευμένον ὕψος. Ἐπειδὴ ὁ πατήρ μου ἦτο συνταγματάρχης, ἐνόμιζα ὅτι εἶχα δικαίωμα νὰ περιφρονῶ τὴν Λυδίαν Βράουν, τῆς ὁποίας ὁ πατήρ κατεγίνετο εἰς ἐμπόριον, ἂν καὶ αὕτη ἐφόρει φορέματα μὲ βελούδινα στολισματα, ἐνῶ τὰ ἰδικά μου ἦσαν ἀπλοῦστατα. Διήλθα ὅλην μου τὴν ζωὴν εἰς τὸ σχολεῖον ἀπὸ τῆς ἡμέρας ὅτε ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ μου μὲ ἠσπασθήσαν τὴν τελευταίαν φορὰν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ σχολείου τῆς Κ. Σούτμαν. Ἀκόμη ἐνθυμοῦμαι τῆς ὥραίς μητρός μου τὸ ὄχρον καὶ δακρυσιμένον πρόσωπον ὅτε μὲ ἔβλεπεν ἀπὸ τὸ παράθυρον τῆς ἀναχωρούσης ἀμάξης, καὶ τὰ ἰδικά μου ἀτελειώτα καὶ ἀπελπιστικά δάκρυα ἀφ' οὗ ἐκλεί-

σθη ή θύρα. Μετά ταύτα όμως έζησα άρκετά ευχαρίστως. Μή ήγάπων εις τό σχολείον διότι είχα τάσιν να κάμω και έμέ και τους άλλους όσον ήδυνάμην εύτυχεστέρους. Είχα μεγάλην ανάγκην χαλιναγωγίας· και διά τούτο ότε εκράτουν καλά τόν χαλινόν δέν ήμην, νομίζω, δυσάρεστον κοράσιον.

Τά γράμματα τά όποια έλάμβανα από τους έν Ινδία γονείς μου έμπειρείων μικράς τινας ειδήσεις διασκεδαζούσας και ένδιαφερούσας τάς φίλας μου, και ένίοτε πλοίαρχός τις ή σημαιοφόρος έπανερχόμενος εις Άγγλίαν ώς πάσχων από νοσταλγίαν, παρυσιάζετο εις τήν αίθουσαν τής Κ. Σουίτμαν φέρων περίεργα δώρα εις έμέ, τάς διδασκαλίσσας και τάς φίλας μου εκ μέρους τής μητρός μου. Ένθυμούμαι κάλλιστα τήν ήμέραν καθ' ήν ό ταγματάρχης Γ. . . ήλθε κομίζων κιβώτιον μέ βλασκαμωμένα πιτηνά. Η Κ. Αίκατερίνη Σουίτμαν, ή νεωτέρα και προσφιλεσττέρα διδασκάλισσα, έστάλη πρό έμου να όμως εύγενώς εις τόν κύριον όστις εύρίσκετο εις τήν αίθουσαν, και να τώ άναγγείλη ότι μετ' όλίγον θα μέ έβλεπεν. Η Κ. Αίκατερίνη ήτο σχεδόν ή δούλη του σχολείου, αλλά ή καλλιτέρα και προτιέρα δούλη του κόσμου. Δέν είχε τόσην πολυμάθειαν όσον αί μεγαλύτεραι αδελφαί της, και άνεπλήρωσε διά τής ποσότητος των διδασκαλιών της όσα έλλειπαν από τήν ποιότητα.

Από πρώτης μέχρι έσπέρας όλα τά μικρά κοράσια του σχολείου έτρεχαν κατόπι της. Θα ήτο εύθυμος άν είχε καιρόν, και ήτο πνευματώδης όπόταν ήδύνατο να επιτύχη εύκαιρίαν εις τήν όποιαν να μή ήναι ώς μηχανή. Πλήν δέν ήτο και εύτυχής, διότι έκοιμώμην εις τό δωμάτιόν της και τήν ήκουα ένίοτε κλαίουσιν εις τήν κλίνην της. Τήν ένθυμούμαι κατ' άρχάς νέαν και ώραϊαν, αλλά ένόσω ό καιρός έπροχώρει ήρχισε να μαραίνεται και να έχη τό ήθος καταβεβλημένον άν και μοι έφαινετο άκόμη γλυκυτάτη.

Λοιπόν ή Κ. Αίκατερίνη κατέβη εις συνάντησιν του ταγματάρχου, και έπειδή τήν ήκολούθησα σχεδόν εύθύς, ήκουσα ότε έσταμάτησα πρό τής θύρας τής αίθούσης μικράν φωνήν· και ότε εισήλθα είδα μελαγχροινόν κύριον κρατούντα τάς δύο χείρας της και άτενίζοντα αυτήν. Και ούδέ καν έπρόσεξα εις τά πιτηνά, συλλογίζομένη ό, τι είδα· και ότε υπήγαμην να κοιμηθώμην ή Κ. Αίκατερίνη μέ ειπεν ότι ό ταγματάρχης Γ. . . ήτο παλαιός φίλος τής οικογενείας της, και ότι ύπεσχέθη να επανέλθη να τήν ιδή. Και τωόντι επανήλθεν, ότε και αί τρεΐς Κ. Σουίτμαν προσεκλήθησαν εις συναναστροφήν· σπουδαϊον συμβαδηκός εις αυτάς! Έπειδή δέ ένόμισα ότι έτραχέ τι ιδιαίτερον έφρόντισα να ένδύσω μέ τάς ιδίας μου χείρας τήν Κ. Αίκατερίνην· είχε δέ λευ-

κόν άπλούστατον φόρεμα και έγώ επέμεινα να τή δανείσω τήν κυανήν μου ζώνην και τό κοράλινον περιδέραιόν μου. Και άφ' ου ένδύθη έφερε τόν άκτυλόν της εις τό στόμα και μέ ήρώτησε, μεταξύ άκρύνων και γέλωτος, άν ήδυνάμην να τή δανείσω άκόμη και άλλα κοράλια και άνθη. Έφάνετο νεωτάτη άν και έπεριγέλα έαυτήν. Ότε δέ επέστρεψε τήν νύκτα και είδε τους άνοικτους όφθαλμούς μου περιμένοντας αυτήν, εκάθησεν επί τής κλίνης μου, ήρχισε να κλαίη και μέ ειπεν ότι ό ταγματάρχης Γ. . . τήν εξήτησεν εις γάμον και ότι άνεχώρει εις Ινδίας ως σύζυγός του. Τότε έμαθα όλην τήν ιστορίαν, πώς τήν ήγάπα περιπαθώς πρό έτών, πώς οι φίλοι της άνέβαλον τήν αίτησίν του διότι αυτός μέν ήτο πολλά πτωχός αυτή δέ πολύ νέα, και πώς άφ' ου άνεχώρησε παρωργισμένος δυστυχήματα συμβάντα εις αυτήν και τάς αδελφάς της τάς ήνάγκασαν ν' άνοιξοσι σχολείον. Ούτω λοιπόν ή Κ. Αίκατερίνη υπήγεν εις τάς Ινδίας, και τό μόνον πράγμα τό όποιον μέ παρηγόρησεν όλίγον διότι τήν έχασα, ήτο ότι έλαβε μαζί της τό κεντημένον μανδύλιον τής μητρός μου και τήν σιγαροθήκην του πατρός μου διά τά όποια είχα κατατρίψει ένεκα τής άμελείας όλόκληρον έτος διά να τά κατασκευάσω. Πλήν φευ! οι όφθαλμοί μου ούδέποτε πλέον είδον τινά εξ αυτών των τριών προσώπων, ούτε φίλην, ούτε πατέρα, ούτε μητέρα!

Αί πρώται μου άναμνήσεις τής Κ. Χόλιγκφορθ συνδέονται μέ πλακούντια, γεννήθλια και γλυκύσματα. Τήν ένθυμούμαι· ήτο ύψηλή, αξιοπρεπής, έχουσα ήθος κυρίας μέ μακρόν βελούδινον φόρεμα και μέ πρόσωπον ιδιόζόντως σεβάσιμον, έν μέρει αυστηρόν και έν μέρει εύγενές.

Ήσθάνομην μέν έαυτήν όλίγον νευρικην όταν έμελλε να τή όμιλήσω, πλήν μέ ήρεσκε να κάθημην όλίγον μακράν της και να τήν βλέπω. Είχα τήν πρόληψιν ότι ήτο τό ισχυρότερον παγκόσμιον στοιχείον έν τή ζωή, και ότι δέν είχε να ειπή ειμή τάς λέξεις ταύτας· « Άς γίνη πλακούντιον » και εύθύς θα άνεφάνετο εις τήν τράπεζαν· ή, « Τό μικρόν αυτό κοράσιον έχει ανάγκην μιας κούκλας » και εύθύς κηρίνη κόρη θα εύρίσκετο εις τάς άγκάλας μου. Αί κυρίαί Σουίτμαν έδεικνουν πολύ σεβας πρός αυτήν και τά κοράσια συνειθίζον να βλέπουν κρυφίως από τά παράθυρα του σπουδαστηρίου τήν ώραϊαν της άμαξαν μέ τους στολήν φέροντας υπηρέτας. Ένθυμούμαι, ότι ότε ήμην μικροτάτη, παρουσιάσθην μίαν ήμέραν ένώπιον τής Κ. Σουίτμαν και άνεγείρασα τήν χείρά μου ως σημεϊόν ότι ήθελα να κάμω έρώτησιν. « Διά ποϊόν λόγον, Κ. Σουίτμαν, ήρώτησα, ή Κ. Χόλιγκφορθ μέ άνευθυμίζει τήν γενναϊαν γυναϊκα περι τής όποιας άνεγνωσκόμεν χήθε

εις τήν Βίβλον; » Άλλ' ή Κ. Σουίτμαν έχουσα έργασίαν συνέστειλε τό στόμα της και μέ διάταξε να υπάγω εις τήν θέσιν μου. Η Κ. Χόλιγκφορθ συνειθίσε να μέ σηκώνη εις τά γόνατά της και να μέ όμιλή περι ένός μικρού κορασίου της τό όποϊον ήτο εις τό σχολείον εις τήν Γαλλίαν και τό όποϊον θα έγνωρίζα μίαν ήμέραν· νέος δέ τις ύψηλός, όστις ήτο υίός της, ήρχετο ένίοτε φέρων άνθοδέσμην εις τήν Κ. Σουίτμαν ή γλυκά δι' έμέ· άλλ' ούδέποτε υπήγα εις τήν οικίαν της, τήν όποιαν έφανταζόμην παλάτιον, και ποτέ δέν είδα τόν Κ. Χόλιγκφορθ όστις ήτο τραπεζίτης. Μετά τό δωδέκατον έτος τής ηλικίας μου δέν είδα πλέον αυτούς και πολύ ήσθάνθη τήν έλλειψιν τής περιοδικής εμφάνισεως του εύγενούς προσώπου τό όποϊον συνήντων εις τήν αίθουσαν. Η Κ. Σουίτμαν, μέ κατηφές πρόσωπον, μέ ειπέ τι περι χρεωκοπίας, καταστροφής και πτωχείας. Έλυπήθην δέ πολύ διά τούτο, άλλ' έπειδή ήμην εισέτι πολλά μικρά και δέν ένόσων καλάς, εξηκολούθησα να φαντάζομαι τήν Κ. Χόλιγκφορθ, έν ταλαιπωρία βεβαίως και δυστυχώς άπομακρυνθείσαν από έμέ, αλλά πάντοτε πηγαίνουσαν εις τόν κόσμον, μέ τό μακρόν βελούδινον φόρεμα και μέ τάς χείρας πλήρεις γλυκυτάτων.

Ούτως έπροχώρει ή νεότης μου μέχρις ότου έφθασα εις τό δέκατον έκτον έτος τής ηλικίας μου, άρκετά καλά άνεπτυγμένη αναλόγως αυτης, όλίγον ζωηρά, όλίγον υπερήφανος, άγαπώσα όλίγον τά στολιδία και τάς πεταλούδας, έχουσα υπέρ τό δέον τάσιν να χλευάζω τους γείτονάς μου και να πιστεύω ότι ό ήλιος είχε λάθει ιδιαιτέραν παραγγελίαν να λάμπη επ' έμου, αλλά ταύτοχρόνως μέ καρδίαν μαλακήν ότε ήμην εις τά σωστά μου, και όπως ειπον προηγουμένως ουχι κακόν κοράσιον όταν μέ περιέστελλον διά σώφρονος συστήματος χαλιναγωγίας. Ηρχίζα πλέον να μετρώ τους μήνας τής εύτυχούς εκείνης εποχής (μετά δύο έτη από τότε), ότε τελειώσασα τάς σπουδάς θα υπήγαινα τέλος πάντων εις τους γονείς μου εις τάς Ινδίας, και ήρεσκόμεν να περιγράψω όλα τά ώραια πράγματα τά όποια θα έστελλα δώρα εις τάς φίλας ατινες υπήρξαν καλαι πρός έμέ έν Άγγλία, ότε μίαν φρικώδη ήμέραν έφθασε μαύρη επιστολή φέρουσα τά τρομερά νέα τά όποια εκλιναν τήν κεφαλήν μου μέχρι του χώματος, διασκόρπισαν τά παιδικάς μου μεταιότητάς και μετέβαλαν όλην τήν τύχην μου διά βίου.

Πάντες οι έν τώ σχολείω έμαθαν τά νέα ταύτα πρό έμου· έβλεπα περι έμαυτήν πρόσωπα τοσοούτον τεταραγμένα ως απ' αυτών μόνον ήδυνήθην να μαντεύσω πόθεν προήρχοντο, τόσον προσεπάθουν να μέ ειπωσι βαθμηδόν τήν θλιβεράν είδησιν.

Επί δύο τρομεράς ήμέρας μέ εκράτουν έν τή βασάνω τής άμφιβολίας, διότι ήγνόουν άν ό πατήρ ή ή μήτηρ μου απέθανεν, ή και οι δύο.

Πλήν έμαθα τά πάντα άρκετώνως ένωρίς. Και οι δύο απέθαναν από πυρετόν επιδημικόν, και έγώ έμενα όρρανή, όλος μεμονωμένη εις τόν κόσμον.

Τρία έτη έπειτα έμεινα μέ τάς Κ. Σουίτμαν· κατ'ά τό διάστημα δέ αυτό άνέλθα μέγα μέρος τής αρχίας μου φαιδρότητος καθώς και τής φυσικής μου υπερηφανείας και ζωηρότητος. Ο πατήρ και ή μήτηρ μου υπήρξαν άλλοτε εις έμέ άνάμνησις και έλπίς· άφ' ου όμως απέθαναν δέν ήσαν ειμή μόνον άνάμνησις. Αφ' ου παρήλθεν ή πρώτη μου λύπη και άπελπισία εξηκολούθησα τόν τακτικόν βίον ως και προτού. Έπειδή δέν είχα ζήσει ποτέ υπό τήν αυτην στέγην μέ τους γονείς μου, ούτε μέ είχαν συνειθίσει μέ τά χαδεύματά των, μ' έφάνετο ότι δέν μέ έλειψαν. Άλλ' ή λαμπρά προσδοκία τής ζωής μου έσβέσθη και υπέφερα ένδομούχος μεγίστην λύπην διά τήν άγάπην, τήν όποιαν δέν είχα πλέον τό δικαίωμα να άπαιτήσω από κανένα. Ο καιρός έπλησίαζεν ότε θα ήναγκαζόμην να καταβιάσω τά βιβλία μου από τήν βιβλιοθήκην τής Κ. Σουίτμαν, να κλείσω τά κιβώτιά μου και να υπάγω μεταξύ ζένων. Είχα περιουσίαν τινά, περισσοτέρην ή ύσης είχα ανάγκην, και έμελλα να κατοικήσω υπό τήν στέγην τής κηδεμόνος μου Κ. Χόλιγκφορθ. Ένταύτω όμως έκαμα συχνάς επισκέψεις εις τόν οίκον πλουσίας τινός συμμαθητριάς μου, ήτις ένηγκάλισθη τόν βίον του συρμού και επεθύμει πολύ να μέ δώση ιδέαν των θελητήρων αυτου πριν παραδώσω έμαυτήν εις τήν τύχην ήτις μέ περιέμενε. Έμαθα να ένδύομαι κομφώς, να κτενίζομαι κατ'ά τόν νεώτερον τρόπον και να χορεύω έντελώς. Άλλά δέν ένδύμην να κάμω αυτάς τάς επισκέψεις άδικόπως, και ό καιρός έφθασεν ότε έθεώρησα αναγκαϊόν να αποχωρισθώ τάς ευθύμους σκηνας και προετοιμάσω έμαυτήν διά τό σκότος του Χιλοθρό. Τό μέρος τουτο εκειτο εις τάς βορείους επαρχίας και εκειθεν μέ έστέλλοντο όλα τά γράμματα τής Κ. Χόλιγκφορθ άφ' ότου εγένετο κηδεμών μου.

Ότε υπήγα εις τήν έκφυλιν του Χιλοθρόδ δέν ήγνόουν τήν τότε κοσμικήν θέσιν των ιδιοκτητών αυτης, διότι ή συμμαθητριά μου Μαρία Τύρελ έφρόντισε να μέ γνωστοποιήση τό βάραθρον εις τό όποϊον είχαν πέσει οι άρχαιοί μου αυτοί φίλοι από τής άλλοτε ύψηλής των θέσεως, και να επισύρη τήν προσοχήν μου εις τήν κακήν υπόληψιν τήν όποιαν απέλαμβαναν μεταξύ των ανθρώπων του κόσμου τόν όποϊον έβλεπε. Τοσοούτον επεριγέλων όλοι τήν ιδέαν του να υπάγω εις Χιλοθρό, ώστε όργισθην, αλλά και δέν έντράπην.

— Οἱ καυμένοι οἱ Χόλιγκφορθ! ἔλεγε κυρία τις, ὁμολογῶ ὅτι εἶναι εὐγενὲς ἐκ μέρους σας, Μίς Δάκρ, νὰ τοὺς ἐπισκεφθῆτε, ἀλλὰ νὰ ζήσετε μαζὶ τῶν, Ψυχὴ μου!... Δὲν θὰ ἐσυλλογίσθητε καλῶς τὴν ἀπόφασιν τοῦ νὰ ἐξομοιωθῆτε μὲ τοιοῦτους ἀνθρώπους. Γνωρίζετε ὅτι ὁ πατὴρ κατέστρεψεν ἀπείρους ἀνθρώπους, ἔφυγε κρυφίως μὲ τὰ θυλάκιά του πλήρη, καὶ οὐδεὶς πλέον ἤκουσε τι περὶ αὐτοῦ ἀπὸ τότε;

— Ναι, ἀπεκρίθη, τὸ γνωρίζω· ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἔχω τίποτε νὰ κάμω μὲ τὸν Κ. Χόλιγκφορθ. Καὶ σὰς λέγω ὅτι ἂν ἡ σύζυγός του ἐλάμβανε μαζὶ τῆς εἰς Χιλσβρό κακῶς κερδηθέντα χρήματα, ἡ ἀστυνομίς θὰ τὴν ἠκολούθει ἐκεῖ πρὸ πολλοῦ, διότι ποτὲ δὲν ἔκρυψε ποῦ κατοικεῖ.

Μετὰ ταῦτα ἤκουσα τὴν κυρίαν αὐτὴν λέγουσαν εἰς τὴν Μαρίαν, ὅτι ἡ φίλη τῆς ἦτο πολλὰ προπετής· ἐγὼ ὅμως δὲν ἐθύμισα, διότι ὑπερασπιζομένη τὴν Κ. Χόλιγκφορθ ἐνόουν ὅτι ἠγάπων τὴν μνήμην τῆς καὶ ἐπροσπάθουν νὰ τὴν ἀγαπῶ χάριν τῆς μητρός μου. Μία ἀνάμνησις μοὶ ἐγένετο προσφιλιῆς χάριν ἄλλης πολὺ προσφιλεστέρως, καὶ μὲ ὄλην τὴν ζωηρότητα, κενοδοξίαν καὶ ἀγάπην τῶν διασκεδάσεων, εἶχα ἀρκετὴν καρδίαν καὶ ψυχὴν ὅπως ἐπιθυμῶ νὰ ἴδω τὴν φίλην πλησίον τῆς ὁποίας ἡ θέλησις τῆς μητρός μου θὰ μὲ ἔθετεν. Εἶχα δὲ ἐν ταυτῷ ἀόριστον προκείμενον ὅτι τὸ πρόσωπον τὸ ὁποῖον παρίστα εἰς τὴν παιδικὴν μου φαντασίαν τὴν γενναίαν γυναῖκα τοῦ εὐαγγελίου, θὰ ἀνῆκεν ἀναντιρρήτως εἰς φύσιν πολὺ πλέον ἀξιόουσαν τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ ἀγάπην μου, τὴν ὑποταγὴν μου εἰς αὐτὴν ἢ πᾶσα ἄλλη τὴν ὁποίαν νὰ ἐγνώρισα.

— Δὲν εἶναι καθόλου ἀνάγκη νὰ ζήσης μὲ κηδεμόνα, μὲ ἔλεγεν ἡ Μαρία. Σὲ βεβαίω ὅτι ἡ Κ. Χόλιγκφορθ κάμνει βούτυρον καὶ τὸ πωλεῖ καὶ ὁ Φρεδερίκος λέγει ὅτι ὁ υἱὸς τῆς εἶναι ἀπλοῦστατος γεωργός. Εἶναι ἐπιστάτης τοῦ Κ. Χίλλ· ὁ Φρεδερίκος τὸν ἀπῆντησε κατὰ τύχην ἐσχάτως ἐνῷ ἐκυνήγει εἰς Χιλσβρό.

— Ἐπιστάτης, ἀληθινά; ἠρώτησα μὲ πονηρίαν. Τότε ὑποθέτω ὅτι ἠξέουρι τοῦλάχιστον νὰ ἀναγινώσκῃ καὶ νὰ γράφῃ. Δὲν θὰ εἶναι λοιπὸν τόσον κακός!

— Θὰ σὲ νικήσῃ, Μαρία, εἶπεν ὁ Φρεδερίκος Τύρελ εἰς τὴν ἀδελφὴν του ἀκούσας τί ἐλέγαμεν. Εὐτυχὴς ἄνθρωπος αὐτὸς ὁ Χόλιγκφορθ νὰ ἔχῃ τοιοῦτον ὑπερασπιστήν!

Εἶναι ὥρα νὰ σὰς εἰπῶ, φίλιτάτά μου, ὅτι ὁ λοχαγὸς Τύρελ ἦτο τῷ καιρῷ ἐκείνῳ εἰς ἐκ τῶν λεγομένων θαυμαστῶν μου, ὅτι ἠγάπα νὰ ἀγεται καὶ νὰ φέρεται ἀπὸ τὰ φορέματά μου καὶ νὰ ἀνασπώνῃ τὸ μυαστήριόν μου ὅτε ἐπιπτε κατὰ γῆς,

Περὶ τὸν νὰ προσθέσω τί περιπλέον. Ἄν ἐπιθυμῆτε νὰ μάθετε πῶς ἦτο τὸ πρόσωπόν του, σὰς στέλλω νὰ ἴδῃτε μίαν παλαιὰν εἰκόνα ἐνὸς νέου ἔχοντος κακὴν φυσιογνωμίαν, ὠραία χαρακτηριστικὰ, καὶ φόρεμα μὲ ὑψηλὴν τραχηλίαν, τὴν ὁποίαν θὰ εὐρετε ἐντὸς παλαιοῦ χαρτοφυλακίου ἐπάνω εἰς τὸ ἀρμάριον τοῦ δωματίου τῶν ἀχρήστων σκευῶν. Εἶναι ἡ εἰκὼν τοῦ τὴν ὁποίαν ἐζωγράφησεν ἡ Μαρία καὶ μὲ τὴν ἐχάρισε τὰς ἡμέρας ἐκείνας· ἐκτοτε δὲ εὐρίσκειται εἰς τὸ χαρτοφυλάκιόν μου.

Ἄν καὶ ὑπερασπιζόμενη τοὺς Χόλιγκφορθ καὶ δὲν ἤθελα ν' ἀκούσω οὐδὲ λέξιν ἐναντίον των, ὁμολογῶ ὅμως ὅτι πολὺ μὲ ἐβασάνισεν ἡ ἰδέα πῶς θὰ κατορθώσω νὰ συμμορφωθῶ μὲ τὴν ζῶν, ἥτις μὲ περιέμενεν εἰς τὴν ἐπαυλιν τοῦ Χιλσβρό. Ἡ ἰδέα τῆς κατασκευῆς τοῦ βουτύρου, παραδείγματος χάριν, ἐγένετο νέαν σειράν λογισμῶν. Ἡ εἰκὼν τῆς Κ. Χόλιγκφορθ ἀπεκδύθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ μακρὸν βελούδιον φόρεμα καὶ τὴν μεγαλοπρεπῆ μορφήν τὴν ὁποίαν ἔφερε πάντοτε ἐν τῇ φαντασίᾳ μου, καὶ ἐσυλλογίζομαι μὴ θὰ ἠναγκαζόμενα νὰ γεύωμαι εἰς τὸ μαγειρεῖον μὲ τοὺς ὑπηρέτας τῆς ἐκπύλεως καὶ νὰ βοηθῶ εἰς τὸ ἀρμεγμα τῶν ἀγελάδων. Ἀλλὰ προσεπάθουν νὰ κρύπτω τὰς ἀμφιβολίας μου, καὶ ἐξηκολούθησα νὰ ἐτοιμάζω τὰ κιβώτιά μου μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι τοῦλάχιστον ἔκαμνα τὸ χρέος μου.

Ἐνῷ ἡ προετοιμασία τῶν κιβωτίων μου ἐπλησίαζεν εἰς τὸ τέλος τῆς, τὸ παράδοξον καὶ ὠραῖον πρόσωπον τῆς Μαργαρίτας Λεονάρδ παρουσιάζεται αἴφνης ὅπως λάβῃ μέρος εἰς τὴν ἱστορίαν μου. Ἐκάμα τὴν γνωριμίαν τῆς κατὰ τύχην· δὲν ἐγνώριζα τὴν ἱστορίαν τῆς, οὔτε ἂν εἶχε τοιαύτην, οὔτε ἀκόμη ὅτι εἶχε σχέσιν τινὰ μὲ ἐκείνους μετὰ τῶν ὁποίων ἦτο πιθανόν ὅτι θὰ ἐσχραζόμενα εἰς τὸ μέλλον. Ἡσθάνθη ἑαυτὴν ἐλκυομένη ἀπὸ πρόσωπόν τι μεταξὺ τοῦ πλήθους, ἀπὸ πρόσωπον, λέγω, τὸ ὁποῖον μὲ ἐφάνη ὅτι ἠγάπων ἀπὸ συνήθειαν μᾶλλον ἢ ἀπὸ αἰφνιδίαν ἰδιοτροπίαν· καὶ ἐπειδὴ βεβαίως οὐδέποτε πρὸ τούτου εἶχα ἴδει τὴν νέαν ἐκείνην, οὐδ' ἄλλην τινὰ ὁμοιάζουσαν αὐτήν, ἐξήγησα τὴν παράδοξον ταύτην συμπάθειαν συμπέρασα ὅτι τὸ πρόσωπόν τῆς ἦτο ἡ πραγματοποίησις ἀόριστου τινὸς ἰδανικῆς εἰκόνης εὐρισκομένης εἰς τὰ βᾶθη τῆς φαντασίας μου καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ζωῆς μου. Συνητηθήμεν εἰς μουσικὴν τινα συναναστροφὴν ὅπου ὑπῆρχον πολλὰ ἀφορμαὶ συνομιλίας. Ἐφόρει λευκὸν φόρεμα ἐξ Ἰνδικοῦ λεπτοῦ ὑφάσματος καὶ δέμα κοκκίνων ἀνθέων ἐπὶ τοῦ στήθους τῆς. Ἐκαθήμεθα εἰς γωνίαν ἀμυδρῶς φωτιζομένην καὶ τὸ ὄλον τῆς ἐφαίνετο ὡς ἀνάγλυφον μεταξὺ τοῦ κοκκίνου παραπετάσματος. Τὸ πρόσωπόν τῆς ἦτο ὠιδεὲς καὶ ἐλαϊόχρουν μὲ τελειοτάτην ἔκφρασιν ἀγάπης ἐν-

ταυτῷ, καὶ ἀγνότητος, βᾶθους καὶ λεπτότητος. Ἡ μάργη κόμη τῆς ἀνασκησμένη εἰς τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς ἐσχημάτιζε διάδημα ἀπὸ πλεξίδας ὅπως ἦτο τότε τοῦ συρμού. Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἦσαν στακτεροὶ καὶ γλυκύτατοι, μὲ μυστηριώδες νέφος θλίψεως περὶ αὐτοὺς, ὅτε τὸ πρόσωπόν τῆς ἦτο ἀκίνητον· ὅταν ὅμως ἐμειδία ἔλαμπαν ὅπως ποτὲ μου δὲν εἶδα παρμοίαν λάμψιν βλέμματος.

— Κυρία Δάκρ καὶ Κυρία Λεονάρδου, πρέπει νὰ σὰς κάμω νὰ γνωρισθῆτε, εἶπεν ἡ οἰκοδέσποινα (ἡ κυρία ἐκείνη τὴν ὁποίαν ἀνέφερα ὡς ἀναμιγνυομένην νὰ κατακρίνη τοὺς Χόλιγκφορθ). Σκοπεύετε νὰ περάσετε τὸν χειμῶνά σας εἰς Χιλσβρό, Κυρία Λεονάρδου;

— Ναι, ἀπεκρίθη ἡ Μαργαρίτα, νομίζω ὅτι θὰ ὑπάγωμαι εἰς τὸν πύργον περὶ τὰ Χριστούγεννα.

— Ἀ! καὶ ποτὲ σας δὲν ὑπήγετε ἄλλοτε εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο; ἢ μπορῶ νὰ σὰς βεβαιώσω ὅτι εἶναι τὸ πλέον ἔρημον μέρος τὸ ὁποῖον ὑπάρχει· θὰ εἰσθε εὐτυχὴς νὰ ἔχετε μίαν νέαν φίλην εἰς τὰ περίχωρα. Ἡ ἰδιοτροπία τῆς Κυρίας Δάκρ εἶναι μία τῶν διασκεδάσεών μας αὐτὰς τὰς ἡμέρας· φαντασθῆτε ὅτι πηγαίνει νὰ κατοικήσῃ εἰς Χιλσβρό μὲ μίαν κυρίαν ἢ ὁποία εἶναι μήτηρ τοῦ ἐπιστάτου τοῦ Κ. Χίλλ.

— Ἡ Κ. Κάουαν; ἠρώτησεν ἡ Μίς Λεονάρδου μὲ ἀξιοπρεπῆ ἐνδιαφέρον.

— Ὅχι, καθόλου, φίλιτάτη μου· οἱ Κάουαν ἦσαν καλοὶ ἄνθρωποι, ἀλλ' ὁ Κ. Χίλλ ἤλλαξε πράκτορα. Δὲν τὸ ἐμάθετε; ὅχι βεβαίως. Χόλιγκφορθ ἐνομάζονται οἱ διάδοχοί των. Ὁ πατὴρ ἦτο τραπεζίτης, ἡ τράπεζα ἐχρεωκόπησε, καὶ αὐτὸς ἐδραπέτευσε μὲ μέγα ποσὸν χρημάτων.

Μοὶ ἐφάνη — ὅχι ἦμην βεβαιοτάτη — ὅτι ἡ Μίς Λεονάρδου ἀνεσκήρτησεν ὅτε ἀνέφεραν τὸ ὄνομα Χόλιγκφορθ καὶ ὅτι ἐγένεν ὠχρὰ ὡς νεκρός· ἀλλ' ἔκυψεν εἰς τὰ ἄνθη τῆς τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ὅτε τὸ φῶς ἦτο ἀμυδρότατον. Ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς ἄλλος ἐφάνη παρατηρήσας τὴν μεταβολὴν αὐτὴν πιθανὸν νὰ ἠπατήθη.

— Ὁ νέος λοιπὸν ἐπιστάτης τοῦ Κ. Χίλλ εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ Κ. Χόλιγκφορθ, τοῦ τραπεζίτου; ἠρώτησεν ἡ Μαργαρίτα μετὰ μικρὰν σιωπὴν. Δὲν ἐγνώριζα ὅτι ἀνῆκεν εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ τόπου

— Ὡ! δὲν ἠξέουρι τίποτε περὶ τούτου, ἐκτὸς μόνον ὅτι ἡ μήτηρ καὶ ὁ υἱὸς ἐπῆραν ἐπαυλιν ἐκεῖ ἐσχάτως καὶ ὅτι προσπαθοῦν νὰ ζήσουν, οἱ ταλαίπωροι! Λέγουν ὅτι ὁ νέος Χόλιγκφορθ ἔχει παραδόξους ἰδέας νὰ πληρώσῃ τινὰ ἀπὸ τὰ χρέη τοῦ πατρὸς του, καὶ ἂν τὰς ἔχῃ τῶνόντι εἶμαι βεβαία ὅτι εἶναι πολὺ ἀξιότιμος. Ἀμφιβάλλω ὅμως διότι ἡ κακὴ διαγωγή εἶναι διαδοχικὴ εἰς τὰς οἰκογενεάς.

— Κυρία μου, ἀνέκραξα, καὶ αἰ περειαί μου κα-

τεφλοίσθησαν, ἡ Κ. Χόλιγκφορθ ἦτο φιλιτάτη φίλη τῆς μητρός μου!

— Τί σημαίνει τοῦτο, Κυρία Δάκρ; ἀπεκρίθη ἡ κυρία, ποτὲ δὲν προβλέπομεν πῶς θὰ γυρίσουν οἱ φίλοι μας. Δὲν λέγω παρὰ τὴν ἀλήθειαν· καὶ ἐπιτρέψατέ με νὰ σὰς προειδοποιήσω, φίλιτάτη μου, ὅτι ἂν ἐπιμένετε νὰ παρμοιάσετε τὸν ἑαυτὸν σας μὲ τοιαῦτα πρόσωπα, πρέπει νὰ αποφασίσετε ὅτι θὰ ἀκούετε νὰ ὁμιλοῦν περὶ αὐτῶν ὅπως τὸ ἀξίζουσι.

— Κυρία, εἶπα ἐκ νέου, καὶ φλόγες ἐφαίνοντο ὅτι ἔλαμπαν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου, πολὺ λυποῦμαι ὅτι ἦλθα εἰς τὴν οἰκίαν σας, καὶ βεβαίως ποτὲ δὲν θὰ ἔλθω πλέον εἰς αὐτήν.

Μὴ περιμένεσθε δὲ περισσώτερον τὴν ἐχαιρέτισα καὶ ἐξῆλθα. Ἐλθοῦσα δὲ εἰς τὸ δωματίον ὅπου εἶχα ἀφήσει τὸ ἐπανωφόριόν μου, ἦμην σταθερῶς ἀποφασισμένη νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν οἰκίαν μου, φθάνει μόνον νὰ κατάρθωνα νὰ εὔρω τὸ ὄχημα.

Ἦναγκάσθη ὅμως νὰ περιμένω ὀλίγον, καὶ ἐνῷ ἐκαθήμεν μόνη, ἡ θύρα ἠνοιχθῆ καὶ ἡ Μαργαρίτα Λεονάρδου ἦλθεν ἐσπευσμένως πρὸς ἐμέ.

— Δὲν ἠμποροῦσα νὰ ἀναχωρήσω χωρὶς νὰ σὲ εἰπῶ καλὴν νύκτα, μὲ εἶπε σφίγξασα τὰς δύο χεῖράς μου ἐντὸς τῶν ἰδικῶν τῆς. Ἴσως συναντηθῶμεν καὶ πάλιν. Ὁ Θεὸς νὰ σὲ εὐλογήσῃ!

Ἡ φωνὴ τῆς ἔτρεψε, τὸ πρόσωπόν τῆς ἦτο ὠχρὸν, οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ὑγροί. Κυρία δέ τις ἐπλησίασεν εἰς τὴν θύραν καὶ ἐφώναξε·

— Λοιπὸν, ἔλα Μαργαρίτα, σὲ περιμένομεν! Καὶ ἀφήσασα τὴν χεῖρά μου ἀπῆλθε.

— Ποία εἶναι αὐτή; ἠρώτησα τὴν Μαρίαν ἅμα ὡς συννητηθήμεν. Ποίαν συγγένειαν ἔχει μὲ τοὺς Χίλλ;

— Καμμίαν, ἀπεκρίθη ἡ Μαρία, εἶναι μόνον θετή των κόρη. Ἰπάρχει, πιστεύω, ῥομαντικὴ τις ἱστορία περὶ αὐτῆς.

Ἰπῆγε κατ' ἀρχὰς εἰς τῆς Κ. Χίλλ ὡς σύντροφός τῆς· ἀλλ' οἱ Χίλλ οἱ ὁποῖοι εἶναι οἱ παραδοξότεροι γέροντες τοῦ κόσμου, τὴν ἠγάπησαν τόσον ὥστε τὴν υἰοθέτησαν. Πιστεύω ὅτι εἶναι ὄρφανὴ πολλὰ καλῆς οἰκογενείας. Αὐτοὶ τὴν ἔχουν περὶ πολλοῦ καὶ λέγεται ὅτι τὴν ἔκαμαν κληρονόμων των.

— Ἀπορῶ διατί εἶχε τοιαύτην παράδοξον ἔκφρασιν ὅταν ἀνέφεραν τοὺς Χόλιγκφορθ, εἶπα σύν- νους.

— Φιλιτάτη μου Σοφία, ἀπεκρίθη ἡ Μαρία σείουσα τὴν κεφαλὴν τῆς, εἶσαι ἐντελῶς τρελλὴ ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον Χόλιγκφορθ καὶ σὲ ἐγκαταλείπω. Τί ἄλλο θὰ φαντασθῆς μετὰ ταῦτα;

— Δὲν μὲ φαίνεται νὰ τὸ ἐφαντάσθη, ἀπεκρίθη, εἶμαι βεβαιοτάτη ὅτι ἐγένεν ὠχρὰ ὡς τὸ ἐπανωφόριόν σου.

— Καλά, καλὰ, εἶπεν ἡ Μικρία, ἴσως ὑπάρχει μυστήριόν τι καὶ εἰς αὐτήν. Ἡμπορεῖ ἡ Μίς Λεονάρδου, ὡς καὶ σὺ, νὰ ἀγαπᾷ τὴν γεωργίαν, ἢ νὰ ἐγνώρισε τὸν νέον Χόλιγκφορθ πρὶν γίνῃ γεωργός. Σὲ συμβουλεύω νὰ τὸ σκεφθῆς. Ἐχεις ὕλην διὰ ὠραίων μυθιστόρημα νὰ πάρῃς μαζὶ σου εἰς τὴν ἐξορίαν σου.

Καὶ τινόντε ἐσκέφθη τούτο πολὺ μετὰ ταῦτα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Τέκνα μου, μὴ λησμονεῖτε ὅτι ὁμιλῶ περὶ παιδείας ἐποχῆς, μὴδὲ ἀπορήσετε ἂν σὰς εἰπῶ ὅτι ὑπῆγα εἰς Χίλσθρο ἐφ' ἀμάξης. Ἔως τότε δὲν ἐγνώριζα ἄλλο μέρος ἢ παραθαλάσσιον τινὰ περίπατον τοῦ συρμοῦ με πολλὴν ἄρα ἡδονὴν ἐβλεπαν οἱ πεινασμένοι ὀφθαλμοί μου τὰς νέας καλλονὰς τὰς παρυσιαζομένας καθ' ὁδὸν εἰς αὐτάς. Εἶχα λάθει μαζὶ μου βιβλίον ἐλπίζουσα ὅτι θὰ ἀπεκοιμώμην με αὐτὸ, ἀλλὰ τὰ βλέμματά μου ἐστηρίχθησαν εἰς τὸ παράθυρον τῆς ἀμάξης καὶ ἔτρεμα μήπως χάσω καμμίαν ἀπ' ἐκείνας τὰς ὠραίας θεάς. Ἡ πρόβρυσις τῆς Μικρίας: «Θὰ δυσαρεστηθῆς τόσον πολὺ ὥστε θὰ ἐπιστρέψῃς ἐδῶ πρὶν παρέλθῃ μὴν,» μόλις ἀντήχει πλέον εἰς τὰ ὠτία μου. Ὅτε δὲ ἡ νύξ ἐκρυψε τὸν νέον μου κόσμον καὶ ἀπεκοιμήθη, ὠνειρεύθη παράδοξα δένδρα βαδίζοντα ὑπερηφάνως εἰς τὸ μέσον πεδιάδων, καὶ νύμφας ἀναπηδούσας ἀπὸ τὸν ἄφρον τῶν ποταμῶν. Ἦνοιξα τοὺς ὀφθαλμούς μου πρὸ κοιλάδος ῥοδοχρόου ἐσταματήσαμεν ἐμπροσθεν ξενοδοχείου μικροῦ τινος χωρίου· σειρὰ περιστερῶν με στίλβοντες λαίμους με ἐβλεπαν ἀπὸ τὸν περιστερῶνα κείμενον ἄνωθεν τῆς θύρας· μικρὸν παιδίον ἡμίγυμνον καὶ με κόμην σγουρὰν ἐπρότεινε τὴν κεφαλὴν ἀπὸ τὸ παράθυρον καὶ ἐκρότησε τὰς χεῖρας εἰς τὰ ἀχνίζοντα ἄλογα, ἐνῶ νέος κρατῶν μάλιστα ἐξῆλθε τοῦ ξενοδοχείου καὶ ἠρώτησεν ἂν εὐρίσκειτο ἐντὸς τῆς ἀμάξης κυρία τις μέλλουσα νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἑπαυλιν τοῦ Χίλσθρο. Μετ' ὀλίγον ἐκαθήμην πλησίον τοῦ ἐντὸς ἐξοχικῆς ἀμάξης, καὶ μετὰ τινα παρατηρητικὰ βλέμματα, εὐκόλως ἐβεβαιώθη ὅτι ὁ υἱὸς τῆς Κ. Χόλιγκφορθ δὲν εἶχε καθόλου μορφήν γεωργοῦ. Ἰσως ἐπιθυμεῖτε νὰ μάθετε ποῖαν ἰδέαν συνέλαβα περὶ αὐτοῦ τὴν πρῶτην ἐκείνην καὶ διὰ τοῦτο θὰ σὰς τὴν εἰπῶ. Μοὶ ἐφάνη ἡ ἰδανικὴ προσωποποίησης εὐγενοῦς τῆς ἐξοχῆς, μάλιστα κατὰ περισσώτερον. Τὸ ἀνθηρὸν καὶ δραστήριον ἦθος του, ἡ ῥωμαλέα μορφή του, τὸ ελεύθερον βᾶδισμα του καὶ ἡ δύναμις τῆς φωνῆς του, τὰ πάντα ἐφαίνοντο ἀνήκοντα εἰς τὴν δικαυγῆ καὶ καθαρὰν ἀτμοσφαιρὰν εἰς τὴν ὁποῖαν ἐξῆ. Ἡ συμπεριφορὰ καὶ ἡ ὁμιλία του εἰδείκνυαν τὴν ἀνατροφὴν του καὶ «κάτι τι ἄλλο» τὸ ὁποῖον, ἂν καὶ ἐ-

γῆρασα δὲν κατώρθωσα ἀκόμη νὰ ὄρισω, ἔλαμπαν εἰς τὸ καθαρὸν φῶς τῶν εὐχαρίστων στακτερῶν ὀφθαλμῶν του, καὶ εἰς τὰς γραμμὰς τοῦ σταθεροῦ καὶ ἐρασμίου στόματός του. Τὸν ἐγνώρισατε, φίλτατά μου, κυρτωμένον καὶ με λευκὴν κόμην καὶ ὅμως τὸν ἠγαπήσατε γέροντα, χάριν τῆς καρδίας του ἢ ὁποῖα οὐδέποτε ἐγῆρασα. Ἀλλ' ὅτε τὴν φθινοπωρινὴν ἐκείνην πρῶτην ἐκείνος καὶ ἐγὼ ἐκαθήσαμεν πρῶτην φορὰν ὁ εἰς πλησίον τοῦ ἄλλου, τὸ αὐτὸ ἐράσμιον πνεῦμα ἦτο περιβεβλημένον με τὴν δύναμιν καὶ ὠραιότητα τῆς θνητῆς νεότητος.

Ὁ ζῶηρος βίος τῆς ἐξοχῆς με ἐφαίνετο γλυκύτατος τὴν πρῶτην ἐκείνην. Ἄμαξαι με σωροὺς χόρτων διήρχοντο πλησίον μας σχεδὸν πλακύνουσαι ἡμᾶς, καὶ ἀφίνουσαι ὀπισθεν τῶν εὐωδίων εἰς τὸν ἀέρα. Κόκκινα καὶ μαυροπὰ φύλλα ἐκείντο πυκνὰ κατὰ γῆς καὶ ἐκαλλώπιζαν τοὺς δρόμους. Ὀμίχλη δρόσου ἐκρέματο μετὰ τῶν κατακοκκίων βουνῶν καὶ ὁ ἥλιος ἐρῶντιζε τὰ δάση καὶ τὰ ῥυάκια με χρυσαῆς ἀκτίνας.

Ἡ ἑπαυλις Χίλσθρο ἦτο καὶ εἶναι, χαμηλὴ καὶ μακρὰ κατοικία κτισμένη με μέλανας πλίνθους καὶ κειμένη μετὰ τὸ κήπων, πεδιάδων, καταπρασίων βοσκῶν καὶ ποταμῶν. Ὄπισθεν τῶν καπνοδόχων τὰς ὁποῖας ἐπεριτύλισσε κισσοὺς ἐβλεπε τὰς σκοτεινὰς γραμμὰς μεγάλου βάλτου, περιζωσμένου ἀπὸ δάσος πευκῶν. Παρὰ δὲ τὴν ἄκραν ἐκεῖτο ὁ δρόμος ὁ φέρων εἰς τὸν Πύργον Χίλσθρο καὶ μικρὸν μονοπάτιον διὰ μέσου τοῦ δάσους ἔφερεν εἰς τὴν ὀπισθεν εἰσοδὸν τῶν ἰδικιτέρων γαιῶν τοῦ εὐγενοῦς ἰδιοκτήτου.

Φιλτάτη μου ἑπαυλις! Ῥόδα ἠνθίζον ἐκείνην τὴν πρῶτην εἰς τὰ ἀνοικτὰ παράθυρά της· δύο μικρὰ κοράσια, τὰ ὁποῖα ἠγάπησα μετὰ ταῦτα ἐγκαρδίως περιέμενον ὀπισθεν τῆς ἀνοικτῆς θύρας· ἡ μεγαλοπρεπὴς ὠραία Ἰωάννα με τοὺς σοβαρῶς παρατηρητικὸς μαύρους ὀφθαλμούς καὶ τὸ κομψὸν μαῦρον φόρεμά της, καὶ ἡ ζῶηρά Μόψι με τὸ γελαστὸν πρόσωπον καὶ τὸν πῖλον της δεμένον με κοκκίνην ταινίαν. Περιέμεναν ἀνυπομόνως καὶ αἱ δύο νὰ με ἴδουν, νὰ λάβουν καὶ αὐταὶ μέρος εἰς τὴν ὑποδοχὴν μου, καὶ ἔπειτα ὑπῆγαν εἰς τὸν μακρὸν περίπατόν των, συζητοῦσαι καθ' ὁδὸν περὶ ἐμοῦ, ὡς με εἶπαν μετὰ ταῦτα. Καὶ ἡ μὲν Ἰωάννα ἔλεγεν ὅτι ἤμην καλὴ διὰ νὰ με βάλουν εἰς ὑκλίνην θήκην, ἡ δὲ Μόψι, ὅτι κατέβην ἀπὸ τὸ παλαιὸν ἐξοχικὸν ὄχημα ὡς ἂν εἶχα σκοπὸν νὰ χορεύσω. Τὰ ὑψηλὰ κόκκινα ὑποδήματά μου, τὸ πτερόν τοῦ πῖλου μου, καὶ τὸ μεταξωτὸν ἐπανωφόριόν μου κατέπληξαν αὐτάς. Ἠπόρουσαν πῶς καταδεχόμεν νὰ ὁμιλῶ ἄλλην γλῶσσαν ἀπὸ τὴν γαλλικὴν, καὶ ἐσυμπέρασαν ὅτι τὸ ἑκαμνα ἀπὸ φιλοφροσύνης πρὸς τὴν ἀπλότητά των.

Ἐν τοσοῦτῳ ἐγὼ στολισμένη με ὅλην τὴν κομψότητα τοῦ τελευταίου συρμοῦ τοῦ Λονδίνου, ἐκάθησα νὰ προγευθῶ εἰς τὸ μέγα ἐστιατόριον τῆς ἐπαύσεως τοῦ Χίλσθρο, ἔχουσα τι εἰς τὴν καρδίαν μου τὸ ὁποῖον δὲν με ἀφινε νὰ φάγω, ἂν καὶ εἶπων, καὶ ἄλλο τι εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου τὸ ὁποῖον με ἐμπόδιζε νὰ βλέπω καλὰ, ἂν καὶ ὁ ἥλιος εἰσῆρχετο λαμπρὸς διὰ τῶν μεγάλων παραθύρων καὶ ἐφθανε μέχρι τῆς μέσης τοῦ δωματίου. Ἀμυδρότατα διέκρινα τοὺς σκοτεινοὺς τοίχους καὶ τὰς ὀροφάς, τὰ ξηρὰ καθίσματα με τὰ κόκκινα σκεπάσματά των, τὸ πληρὸς ῥόδων ἀγγεῖον τὸ κείμενον εἰς ἑκαστον παράθυρον, τὸ πλῆθος τοῦ κισσοῦ ὁ ὁποῖος περιπλέκετο εἰς τὰς μεγίστας κιγκλίδας των. Τὸ πρόσωπον τῆς Κ. Χόλιγκφορθ εἴκνευεν ὅλην τὴν προσοχὴν μου· ἐκάθητο πλησίον μου, καλῆ, προσεκτικῆ, φιλόξενος, προσφέρουσα με ὠραία γλυκύσματα, νωπὸν βούτυρον, εὐώδες τσίον, νοστιμώτατον γάλα καὶ λεπτότατα ῥοδοχρῶα αὐγά. Ναί! τὸ πρόσωπόν της με ἐκυρίευσεν ὅλην. Εἶχα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου τὴν μεγάλην μου κυρίαν, τὴν εὐεργέτιδα φίλην μου, τὴν γενναίαν μου γυναῖκα. Οἱ ὀφθαλμοί της εἶχαν ὀλίγον ἐκπέσει, τὸ πῦρ τῆς δραστηριότητός των εἶχεν ὀλίγον ἐλαττωθῆ καὶ αἱ ὀφθαλμοὶ της ἦσαν ὀπωσοῦν συνεσταλμένα· ἡ γενναίότης καὶ ἡ καρτερία εἶχαν χαράξει λεπτὰς γραμμὰς περὶ τὸ στόματός της. Πόθεν λοιπὸν προήρχετο ἡ νέα αὐτῆ συγκινητικὴ ὠραιότης, ἡ ὁποῖα εἰδείκνευε καθαρῶτα τὸ σημεῖον τῆς οὐρανίας εὐγενείας λάμπων εἰς τὸ πρόσωπόν της; Μήπως τὴν εἶχα ἐντελῶς λησμονήσει, ἢ ἦτο ἀληθῶς νέον τι πλάσμα; Ἐφαίνετο ὅτι ἡ λύπη εἶχε διαπλάσει νεωστὶ τὰ χαρακτηριστικὰ της, ἀφαιρέσασα ἀπὸ αὐτὰ τὴν περιττὴν στρογγυλότητα τῆς εὐδαιμονίας, καὶ ὅτι εἶχε διαφιλέσει εἰς αὐτὰ πολλὴν γλυκύτητα καὶ κοσμιότητα. Ἐφθέρει φόρεμα μαῦρον ἀπὸ τὰ ἐπλούστερα καὶ χειρότερα τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν· μόνον αἱ ὠραῖαι πτυχὴ τοῦ λευκοῦ ὑφάσματος τὸ ὁποῖον εἶχε περὶ τὸν λαιμὸν εἰδείκνυαν κομψότεραν τὴν ἐνδυμασίαν της. Ὁ υἱὸς της ἐπρογευματίζε μαζὶ με, καὶ με ἐφάνη ὅτι συχνάκις με ἐβλεπε περιέργως ὡς ἂν ἔλεγε: «Ποῖον σχέσιον ἠμπορεῖ νὰ ἔχη αὐτὴ μαζὶ με; διατί ἦλθεν ἐδῶ; πόσον θὰ μείνῃ;» Ὅτε συνεταξείδευσάμεν ὁμίλουν με αὐτὸν ἄνευ ἀμνηχανίας, ἀλλὰ ἅμα ὡς ἐφθασα ἐκεῖ με ἦτο σχεδὸν ἀδύνατον νὰ προφέρω λέξιν. Ποτὲ δὲν ἠσθάνθη τὴν αὐτὴν δειλίαν, ὅσην ὅτε εὐρέθη ἐνώπιόν της φίλης τῆς μητρός μου.

Μετὰ τὸ πρόγευμα με ὠδήγησεν εἰς τὸ δωμάτιόν μου τὸ ὁποῖον ἦτο φριδρὸν μὲν καὶ εὐάερον, ἀλλὰ με πενιχρὰ ἐπιπλα. Εἶχε παράθυρον βλέπον εἰς κήπον με μεγάλας δεινροστοιχίας τῶν ὁποίων

οἱ κλάδοι ἔσαν καταφορτωμένοι ἀπὸ ὀπωρικά. Εἰς τὸ δωμάτιον αὐτὸ ἠνοιξα τὰ κιβώτιά μου καὶ ἐτοποθέτησα τὰ κομψὰ μου φορέματα ἐντὸς μεγάλου ἀρμαρίου τὸ ὁποῖον ἐμύριζεν ἀπίδια. Ἐβαλα κατὰ μέρος με τινα ἐντροπῆν ὄλα τὰ μικρὰ στολίσματα τὰ ὁποῖα συνείθιζα νὰ φέρω, καὶ ἐνδύθην με τὸ ἀπλούστερον φόρεμα τὸ ὁποῖον εἶχα. Καταβάσα δὲ πάλιν τὴν παράδοξον παλαιὰν κλίμακα συνήντησα τὴν Κ. Χόλιγκφορθ περιπατοῦσαν ἄνω καὶ κάτω εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ περιμένουσάν με με ὑπομονήν.

— Πόσον μεγάλη γυναῖκα ἔγινες, φιλτάτη μου! με εἶπε λαβούσα τὴν χεῖρά μου ὑπὸ τὸν βραχιονά της καὶ ὀδηγήσασα με ἐξω τῆς ἀνοικτῆς θύρας. Πλὴν ἔχεις πάντοτε τῆς μητρός σου τὰ ξανθὰ μαλλιά καὶ τὰ λαμπρά της μάτια. Θέλεις νὰ περιπατήσωμεν μαζὶ καμμίαν ὥραν; Ἐχω πολλὰ νὰ σὲ εἰπῶ καὶ τὸ γρηγορώτερον εἶναι τὸ καλλίτερον.

Τότε με διηγήθη τὴν ἱστορίαν τῆς ζωῆς καὶ τῶν δυστυχιῶν της με αὐστηρότητα καὶ γλυκύτητα, με παράδοξον ταπεινοφροσύνην καὶ γενναίότητα. Ἄν καὶ ἐγνώριζα μέγα μέρος αὐτῆς προηγουμένως, ἠθέλησε νὰ με εἰπῇ τὰ πάντα.

— Τόρα, φιλτάτη μου, προσέθηκε, μᾶς γνωρίζεις ὅπως εἴμεθα. Ἡ μήτηρ σου ὅτε με διώρισε κηδεμόνα σου δὲν προσέβλεπε τὰς μεταβολὰς αἱ ὁποῖαι θὰ ἐπῆρχοντο. Ἐχεις ἄλλους φίλους οἱ ὁποῖοι εἶναι πρόθυμοι νὰ σὲ φιλοξενήσουν. Ἦλθες ἐδῶ οἰκισθῶς. Ὅταν θελήσῃς πάλιν νὰ μᾶς ἀφήσῃς δὲν θὰ ἀπορήσωμεν.

Ἐγὼ δὲ ἐναγκαλισθεῖσα αὐτὴν εἶπα ὅτι δὲν θὰ ἐφευγα ἀπὸ πλησίον της. Ποτὲ ἀφ' ὅτου ἡ Μίς Αἰκατερίνη Σουίτμαν ἀνεχώρησεν εἰς τὰς Ἰνδίας ἡ καρδιά μου δὲν ἠγάπησεν ἄλλην τόσον ὅσον τὴν Κ. Χόλιγκφορθ.

— Ὅα εὐρεῖς, με εἶπε προτρέπουσά με νὰ μὴ βιασθῶ εἰς τὴν ἀπόφασίν μου, θὰ εὐρεῖς τὴν ζωὴν μας πολλὰ διαφορετικὴ πάσης ἄλλης τὴν ὁποῖαν ἐγνώρισες! Ὅλοι τὴν φοβοῦμεθα διὰ σέ. Εἴμεθα τόσον ἐνασχολημένοι ἐδῶ! Ἐχομεν πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν λόγους οἱ ὁποῖοι μᾶς κάμνουν νὰ ἐργαζώμεθα ἐπιμόνως.

— Λοιπὸν θὰ ἐργασθῶ καὶ ἐγὼ, εἶπα, δὲν θὰ εἶμαι ἡ μόνη δεινρὰ εἰς τόσον ἐργατικὴν κυψέλην.

Καὶ ἐκείνη μὲν ἐμειδίασεν, ἐγὼ δὲ ἔσεισα τὴν κεφαλὴν καὶ εὐθὺς ἤρχισα νὰ σχεδιάζω τὰ μέσα διὰ τῶν ὁποίων ἐδυνάμην νὰ κρατήσω τὸν λόγον μου.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΓΑΛΛΙΚΟΥ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΟΣ

ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΑΥΤΟΥ

ΕΠΙ ΤΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΗΘΗ (1).

Ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἰδρύσεως τὸ ἑλληνικὸν ἐκπαιδευτήριον καθιέρωσεν ἔθιμον, καθ' ὃ πανηγυρίζεται ἡ τελετὴ τῆς διανομῆς τῶν βραβείων καὶ διὰ λόγου περιέχοντος νέον τι ἐν τῇ ἀρχαιολογίᾳ, τῇ ἱστορίᾳ ἢ τῇ φιλολογίᾳ, ἢ τοῦλάχιστον ὑπόθεσιν νεωστὶ κατὰ τι ἐξηρηυημένην. Ἐκ δὲ τοῦ ἀξιοπαύτου τούτου ἔθιμου προέκυψαν πολλὰ καὶ ἀξιόλογοι μονογραφαί, ὧν τινες καὶ μεταφρασθεῖσαι εἰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας ἐπηνέθησαν ὑπὸ τῶν ἐν τῇ ἑσπερίᾳ Εὐρώπῃ σοφῶν.

Χαίρω δὲ ὅτι προσεκληθὴν ἐγὼ ὑπὸ τῆς διευθύνσεως κατὰ τὸ παρὸν ἔτος, ὅπως ποιήσωμι τὸν λόγον ἐν γλώσσῃ προσφιλεῖ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἧς ἡ γνῶσις οὐσιωδῶς ἐπὶ τὰ ἦθη αὐτῆς καὶ τὸν πολιτισμὸν ἐπιδρᾷ.

Ἐπιτρέψατέ μοι δὲ πρὸ πάντων νὰ ὁμολογήσω χάριν εἰς τὸν πεφωτισμένον ζῆλον τῆς διευθύνσεως τοῦ ἑλληνικοῦ ἐκπαιδευτηρίου, ἧτις κατήρτισε σύστημα ἐθνικῆς παιδείσεως, ἧς βᾶσις εἶναι τὸ φιλογενὲς καὶ θρησκευτικὸν αἶσθημα. Τοῦτο δὲ τὸ σύστημα, διὰ πολυετοῦς ἐμπειρίας τελειοποιηθὲν, παρήγαγεν ἤδη ἀγλαοὺς καρπούς· ὅθεν οἱ τοῦ ἐκπαιδευτηρίου τούτου μαθηταὶ διακρίνονται καὶ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν ταῖς κυριωτάταις τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐστίαις διὰ θερμοῦς φιλοπατρίας, δι' εὐπαιδευσίας καὶ διὰ συνειδήσεως τινος τάξεως ἐν τοῖς βιωτικοῖς πράγμασιν.

Ἀλλὰ μετὰ λύπης λέγω, ὅτι ἔνεκα πολλάκις κακοβουλίας, ἢ ἔνεκα λόγων, οὐς προτιμῶ νὰ μὴ φανερώσω, οἱ ἀγῶνες τῆς διευθύνσεως δὲν ἐξετιμήθησαν ἰκανῶς ὑπ' ἐκείνων μάλιστα, οἵτινες καθῆκον εἶχον νὰ ἐνδιαφέρονται εἰς τὸ εὖ εἶναι παντὸς ἐκπαιδευτηρίου πράγματι τὴν κοινὴν πατρίδα ὠφελούντος.

Περὶ τοῦ

γαλλικοῦ μυθιστορήματος καὶ τῆς ἐπιρροῆς αὐτοῦ ἐπὶ τὰ ἐν Ἑλλάδι ἦθη.

« Τὸ ἠθιογραφικὸν μυθιστόρημα, λέγει ὁ K. Villemain, τὸ καλλοιογικὸν τοῦτο εἶδος τὸ οὕτως εἰπεῖν ὄλως παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀγνωστον, εἶναι σχεδὸν ἡ

(1) Ὁ ἀνωτέρω λόγος ἀπηγγέθη γαλλιστὶ ὑπὸ τοῦ K. A. Ζαντεάκη Στεφανοπούλου, καθηγητοῦ τῆς γαλλικῆς ἐν τῷ ἐκπαιδευτηρίῳ, τῷ διευθυνόμενῳ ὑπὸ τοῦ K. Γ. Γ. Παπαδοπούλου, τὴν 22 Ἰουνίου 1869, τελουμένης τῆς διανομῆς τῶν βραβείων πρὸς τοὺς ἀριστεύσαντας μαθητάς. Σ. Π.

ζωηροτάτη καὶ πιστοτάτη τοῦ νεωτέρου ἡμῶν πολιτισμοῦ ἑκφρασις· εἶναι ἡ ἰδιωτικὴ τῆς κοινωνίας ἱστορία, ἐν ᾗ ἡ καθ'αυτὴ ἱστορία εἶναι εἰκὼν τῶν ἠθισμῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν ἐξωτερικῶν γεγονότων. . . Ὅθεν πρέπει νὰ εἰπώμεν, ὅτι τὸ μυθιστόρημα, τὸ εὐγλωττον, τὸ περιπαθὲς, τὸ ἠθικόν, εἶναι κατὰ τινὰς σχέσεις, τὸ ἐπικὸν ποίημα τῶν νεωτέρων ἐθνῶν. Ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦτο ἀνήκει βεβαίως εἰς εὐάριθμά τινα καὶ προνομιοῦχα μυθιστορήματα, ἀλλὰ ταῦτα εἶναι ἄξια τοῦ ὀνόματος ἐκείνου. Ἡ παρὰ τοῖς ποιητικοῖς τῆς ἀρχαιότητος λαοῖς, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὄλως ἐμμούσου ἐκείνου βίου τοῦ ἐμπνέοντος αὐτοῦ, ὑπὸ τὸ τερπνὸν αὐτῶν κλίμα, τὰ περισωθέντα ἄσματα αἰοιδῶν τινῶν ἐκπλήττουσι τὴν φαντασίαν, οὕτως ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἐν αἰθούσῃ βίῳ, ὅστις ἀντικατέστησε τὰ ἦθη τῆς ἀγορᾶς καὶ τοῦ φόρου, τινὰ τῶν δημιουργημάτων ἐκείνων τῶν σοφῶν, εὐφυῶν ἢ περιπαθῶν, τῶν ἐμφαινομένων ἐν τοῖς μυθιστορήμασιν, ἐπασχολοῦσι τὸν νοῦν καὶ σχεδὸν παράγουσιν ἐντύπωσιν οἶαν τὰ δημοτικὰ τῶν πρώτων ἐκείνων χρόνων ἄσματα παρήγον ἐπὶ τὰς ἀφελεστεράς τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν ψυχὰς.

Δὲν θέλω διαλάβει ἐνταῦθα περὶ τῶν ἀρχαίων μυθιστορημάτων, τῶν σήμερον οὐδόλως ἀναγνωσκομένων, ἅτινα δὲν ἐλήφθησαν ὡς γνῶμων οὐδὲ ὑπὸ τῶν ἱπποτικῶν, οὐδὲ ὑπὸ τῶν ἠρωϊκῶν, οὐδὲ ὑπὸ τῶν νεωτέρων μυθιστορημάτων. Διότι οἱ ἀρχαῖοι, ὄλως εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς ἀγορᾶς καὶ τοῦ φόρου προσκειμένοι, ἠγνόουν καὶ τὴν περὶ τὰς γυναῖκας θεραπείαν καὶ τὴν κομψὴν ἐκείνην ἀδολοσχίαν, ἧτις βραδύτερον ἐκλείσε τὰς ἐν τῷ βραμβουλλετικῷ μεγάρῳ κομψουμένας, καὶ τὴν ἀμφιβολίαν, καὶ τὴν μελαγχολίαν καὶ τὸ τρομερὸν ῥητὸν «πᾶσαν ἀπόβχλην ἐλπίδα» ὅπερ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἐπιγραφή εἰς πάντα τὰ μυθιστορήματα τοῦ εἶδους τῆς Λαιλίας, τοῦ Βερτέρου καὶ τοῦ Ῥηνάτου.

Τὸ μυθιστόρημα ἐπήγαγε κυρίως ἐκ τῆς ἱπποτείας, ἧτις ἐδημιούργησε τὴν περὶ τὰς γυναῖκας θεραπείαν τὴν κατ' ἰδέαν ἐκείνην λατρείαν τῆς γυναικῆς, τὸ αἶσθημα ἐκεῖνο τῆς ἀφοσιώσεως ὑπὲρ τοῦ ἀσθενεστεροῦ φύλου, ὅπερ τὸ μυστικόν, ἀγνὸν καὶ βραμβῶδες πνεῦμα τῶν γερμανικῶν φυλῶν ἐνέπνευσε εἰς τὰ ἦθη αὐτῶν ἐκείνων τῶν λαῶν, οὓς ὁ θρησκευτικὸς τῆς αυτοκρατορικῆς Ῥώμης δεσποτισμὸς εἶχε διαφθείρει.

Ἡ πρώτη ἄρα μυθιστορικὴ γραμματεία ἐνεπνεύσθη ἐκ τῶν ἱπποτικῶν ἀναμνήσεων· περιήλθε δὲ ἄχρις ἡμῶν χάρισεσκ, καλὴ καὶ ἀκμαία διὰ τῆς μυθικῆς ἐκείνης μορφῆς, ἐν ᾗ τὸ θαυμαστὸν τῶν ἀρχαίων μύθων, τὸ μυστικόν καὶ αἰ αὐστηραὶ τοῦ ἀρχικοῦ χριστιανισμοῦ ἀρεταί, καὶ τὰ καλὰ ἐκεῖνα ψεῦδη, τὰ ἀείποτε ἀληθῆ, τῆς τῶν Ἑλλήνων μυθολο-

γίας, καὶ φαεινὰ ἐκεῖνα μαγεῖα τοῦ ἡμετέρου ἐν σπαργάνοις πολιτισμοῦ, πάντα ταῦτα θαυμασιῶς ἐγκαταμινύονται. Ἀγνοεῖται ἡ καταγωγή τῆς ἱπποτείας καὶ τῆς κατ' αὐτὴν γραμματείας; ἦτις οὕτως εἰπεῖν ἐξιδέωσεν αὐτὴν· ἀλλ' εἴτε προήλθεν ἡμῖν ἀπὸ βορρᾶ, ἢ ἐκ τῶν ἀνατολικῶν ἢ νοτιῶν Ἀράβων, εἴτε, ὡς τινες διατείνονται, εἶναι αὐτὴ τῶν σταυροφοριῶν ἢ παραδόσις, οὐχ ἦττον ἢ ἐπὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὰ ἦθη τῶν νεωτέρων ἐθνῶν ἐπίδρασις αὐτῆς ἐγένετο μεγάλη καὶ ἐπωφελής.

Τὰ ἱπποτικά μυθιστορήματα τὰ καὶ αὐτῆς τῆς ἱπποτείας ἐπιζήσαντα εἶναι καλὰ τινα καὶ εὐάρεστα πλάσματα, δημιουργηθέντα ἐκ λειψάνων ἀληθείας. Μεγάλα τινὰ συμβάντα εἶχον ἰσχυρῶς ἐκπλήξει τὰ πνεύματα, ὅτε οἱ μεσημβρινοὶ λαοὶ ἤρχοντο δημιουργοῦντες τὰ ἐθνικὰ αὐτῶν ἰδιώματα καὶ εἶχον σχεδὸν ἐξαλείψει ἀπὸ τῆς μνήμης αὐτῶν τὰς τρομεράς τοῦ Ἀττίλα ἀναμνήσεις. Κατὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Μωάμεθ, οἱ ἀνδρείοι καὶ ἱπποτικοὶ αὐτοῦ ὄπαδοι, οἱ Ἀραβες, οὓς οὐδόλως πρέπει νὰ συγχέωμεν μετὰ τῶν μουσουλμάνων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν ταταρομογγολικὴν δημοφιλίαν, καὶ ἐπελθόντων ὅπως καταστρέψωσι τὴν χριστιανικὴν Ἀνατολήν, οἱ Ἀραβες, λέγω, ἐφαίνοντο ὅτι ἤθελον νὰ πραγματώσωσι τῶν δημοτικῶν αὐτῶν μύθων τὰ ὀνόματα. Διότι αἱ ταχέαι αὐτῶν κατακτήσεις ἐν Ἀσίᾳ, ἐν Ἀφρικῇ, πρὸς μεσημβρίαν τῆς Εὐρώπης, ὁ περιττότεχνος αὐτῶν πολιτισμὸς, ὡς πρὸς τὸν τῶν λοιπῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐθνῶν ἢ πρὸς τὸν χριστιανισμὸν γιγαντώδης αὐτῶν μονομαχία, ἧτις μόνον ἐν Πικταβίῳ ἐπέστησε τὴν θραμβευτικὴν αὐτῶν πορείαν· καὶ μετὰ τινα ἔτη ὁ μέγας Κάρολος, οὗ ἡ αὐτὴ ἀνεκάλεε τὴν μεγαλειότητα τῆς τῶν Ῥωμαίων αυτοκρατορίας, ἀλλὰ μετὰ τῶν ἠθῶν τῶν τραχέων ἔτι εἰ καὶ χαρμίντων τῶν Φράγκων, ὁ μέγας Κάρολος ὅστις ἦτον ἡ ἱπποτεία, ὡς μετὰ δέκα αἰῶνας ὁ Ναπολεὼν ἦτον ἡ ἐκπανάστασις, ἐφιππος, περιστοιχισμένος ὑπὸ ἠρώων, ὧν ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ δύναμις ἐπραγματοποιοῦν τὰ θαυμασιώτατα τῆς φαντασίας δημιουργήματα, ταῦτα πάντα ἐμελλον νὰ ἐκπλήξωσιν ὡς εἰκὸς τὰ πνεύματα, νὰ διεγείρωσι τὰ ἐν ταῖς καρδίαις τῶν συγχρόνων μυθιστορικὰ αἰσθήματα, καὶ νὰ κληροδοτήσωσιν εἰς τοὺς ἐπιγενόμενους διαρκῆ τινα ἐντύπωσιν, κεκοσμημένην μετὰ πάντων τῶν πλασμάτων τῆς ἐποποιίας καὶ τῶν θελγῆτρων τοῦ εἰδυλίου.

Ἐκ τῆς ἀτυχοῦς ἐκστρατείας τοῦ μεγάλου Καρόλου κατὰ τῶν ἐν Ἰσπανίᾳ Ἀράβων ἀρχεται τὸ πρῶτον ἱπποτικὸν μυθιστόρημα, ἀποδιδόμενον εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Τουρπίνον. Εἶναι δὲ τοῦτο ἀληθῶς ἐποποιία τις, ἀλλὰ βάρβαρος καὶ χριστιανική. Ἐν ᾧ τὸ ἑλληνικὸν ἔπος συγγέει τὴν πανουργίαν μετὰ τῆς δεξιότητος, τὸ φραγκικὸν ἀγνοεῖ καὶ τὴν

φυγὴν καὶ τὸν δόλον. Ὁ Ρολάνδος, ἐγκαταλειμμένος ἀπὸ τῶν οἰκείων, ἐπικαλεῖται τὸν Θεὸν αὐτοῦ καὶ σκαλπίζει διὰ τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου κέρματος τοῦ ἐμπνέοντος τρόμου εἰς τὴν ψυχὴν τῶν Σαρκενῶν, ὅπερ ὁ μέγας Κάρολος ἀκούει ἐξ ἀποστάσεως πολλῶν λευγῶν, ἀλλὰ προδότηι καλοῦσιν αὐτὸν τοῦ νὰ σπύσῃ εἰς βοήθειαν τοῦ ἀνεψιοῦ του ἀγνοοῦντος τὸ φεύγειν πρὸ τῶν πολεμίων. Ἀπελπίσας περὶ συνδρομῆς ὁ ἦρος προσβλέπει ἐρωτικῶς Δουράνδον τὴν καλὴν καὶ βαρεῖαν αὐτοῦ σπάθην, καὶ βουλόμενος νὰ σώσῃ αὐτὴν τοῦ αἰσχύου τοῦ νὰ πέσῃ εἰς χεῖρας τῶν ἀπίστων, πλήττει πολλάκις τὸ ὄρος διὰ νὰ θραύσῃ αὐτὴν· ἀλλ' ἡ βομφαία αὐτοῦ ἐστομωμένη ἀκαταμαχῆτως ὡς ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἀνίσταται· τρίμματα βράχων ἀποσπῶνται τοῦ ὄρους, ὁ δὲ Ρολάνδος ἀφίνει ἐπὶ τοῦ γρανίτου τὸ ἔγχος τῶν βημάτων του. Τέλος τὸ ζῆφος ῥήγνυται, ὁ ἱππότης σκαλπίζει πάλιν διὰ τοῦ κέρματος, καὶ τέλος αἱ φλέβες αὐτοῦ διαρρήγνυται ἐν τῷ σιδηρῷ αὐτοῦ στήθει· πίπτει δὲ ἀλλ' οὐχὶ καταβυλλόμενος ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ.

Μετὰ ἕνα αἰῶνα τὸ ἱπποτικὸν μυθιστόρημα εὐρύνεται, ὅθεν δὲν περιορίζεται τοῦ λοιποῦ εἰς μόνους τοὺς συγχρόνους ἦρωας· ἀλλ' εὐκλεῖς τι ὄνομα ἑλληνικόν, ἐπιπλέον ἐν τῇ φαντασίᾳ τῶν βαρβάρων λαῶν, γίνεται ὑπόθεσις μεγάλου τινὸς καὶ καλοῦ ἔπους, οἷον μόνος ὁ νοῦς καὶ ἡ ἀμάθεια τῶν Φράγκων τῶν ἤδη εἰς Γάλλους μεταβαλλομένων, ἠδύνατο νὰ συλλάβωσι· τοῦτο δὲ τὸ ἔπος εἶναι τὸ περὶ Ἀλεξάνδρου μυθιστόρημα.

Ὁ Καλλισθένης, συγγραφεὺς κατὰ τὸν ἐνδέκατον μετὰ Χριστὸν ἀκμάσας, ἐχρησίμωσεν εἰς τοὺς Φράγκους αἰοιδούς ὡς πηγὴ τῶν μύθων τούτων τῶν ἀφελῶν ἄμα καὶ εὐφυῶν, οὓς συνέταξαν περὶ τὴν μνήμην τοῦ Ἀλεξάνδρου· τὰ δὲ τοῦ Καλλισθένους εἶναι ἐλευθέρως μεταφράσεις τῶν παραδόσεων, αἷς ἡ φήμη τοῦ μεγάλου Σκενδερ παρήγαγε παρὰ τοῖς Πέρσiais, οἵτινες κατ' ἐθνικὴν κενοδοξίαν ἠθέλησαν νὰ σφετερισθῶσι τὸν καταλύσαντα τὸ κράτος αὐτῶν ἦρωα. Ἀλλὰ μήπως ἡ ἱστορία τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἀπληλαγμένη τῶν θαυμάτων, τῆς παραδόσεως καὶ τῆς ποιήσεως, δὲν παριστᾷ τὴν πρώτην καὶ ἐκπληκτικωτάτην εἰκόνα τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου πλάνητος ἱππότη, οὗτινος οἱ ἄνθρωποι ἐτήρησαν τὴν μνήμην; Νέος, ἐλευθέριος καὶ ἀνδρείος πολεμὴς ὡς παλαδίνος, σέβεται καὶ καθιστᾷ σεβαστὰς τὰς γυναῖκας τῶν ἠττημένων, πυρπολεῖ τὴν Περσέπολιν χάριν γυναικῶς· πάντα δὲ τὰ κατ' αὐτὸν καὶ αὐτὴ ἡ κραιπάλη ἔχουσι τι ἐκπληκτικόν. Ἄνδρειος ὅμως στρατιώτης καὶ μέγας στρατηγὸς δίδει εἰς τοὺς ἀξιωματικούς, εἰς τοὺς συστρατιώτας του τὰ λάφυρα τοῦ κόσμου, ὃν δρομαίως ὑποτάσσει.

Τὸ γιγάντειον λοιπὸν τοῦτο ἔπος, καταλαμβάνον τὰ πνεύματα, καθιστᾷ τὸν Μακεδόνα ἥρωα γνώμονα ἱππότη, ἱππότην τέλειον, ἀμεμπτον καὶ εἰς οὐδεμίαν ὑποκείμενον τῶν ἀνθρωπίνων ἀδυναμιῶν. Ἡ ἱστορία μετρίως παραβιάζεται μέχρι τῆς εἰς τὴν Ἰνδικὴν εἰσόδου τοῦ Ἀλεξάνδρου· ἀλλ' ἅμα τοῦ ἥρωος εἰσελάσσαντος αὐτόσε, ἀμέσως καταφάνεται τὸ θαυμαστὸν καὶ ἀφελές τῶν ἀραβικῶν μύθων, οἵτινες εἶχον οἰκίσει τὴν χώραν ἐκείνην ἐκ τεράτων καὶ χιμαιρῶν, καὶ πληρῶσαι αὐτὴν μυστηρίων καὶ θυμαίων. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, ὃν οὕτε οἱ ἄνθρωποι, οὕτε τὰ στοιχεῖα δύνανται νὰ κρατήσωσιν, ὄμνῃ ἐπὶ ἄρματος ὑπὸ πτερωτῶν δρακόντων ἐλκομένου εἰς κατὰκτησιν τῶν οὐρανίων χωρῶν, ἀποκαλύπτει τὰ μυστήρια τοῦ ζοφεροῦ ὠκεανοῦ, ὃν διέρχεται ἐν κρυσταλλίνῳ κώδωνι καὶ ἐκπνέρεται εἰς Βαβυλῶνα ἐνθα συνετελέσθη τὸ πεπωμένον.

Ἐνδιέτριψα εἰς τὸ ἱπποτικὸν μυθιστόρημα μᾶλλον ἢ ὅσον ἀρμόζει εἰς τὰ στενά τοῦ λόγου τούτου ὄρια, διότι τὸ περὶ Ἀλεξάνδρου μυθιστόρημα εἶναι τὸ πρῶτον γαλλικὸν σύγγραμμα, ὅπερ ἀναντιρρήτως ἐπέδρασεν ἐπὶ τὸ πνεῦμα, τὰ ἦθη καὶ αὐτὸν τὸν πολιτισμὸν τῶν πρὸ τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος Ἑλλήνων· καὶ διότι ἐκ τῆς Γαλλίας ἡ πολέμιος ἀλαλαγὴ τῶν ἡμετέρων προγόνων τῶν ὑποταζάντων ποτὲ ὀλόκληρον τινὰ κόσμον εἰς τὸν πολιτισμὸν, κλονίσασα τὰ πνεύματα πάντων τῶν ἀνατολικῶν ἔθνων, ἐπανήλθεν ἡμῖν μετὰ δεκαπέντε αἰῶνας ὡς ἀξήθησα ἡχώ ἀπωτάτη καὶ θαυμασία.

Καίπερ μὴ ἀποδίδοντες μείζονα τοῦ δέοντος ἐπιρροὴν εἰς τὸ περὶ Ἀλεξάνδρου μυθιστόρημα, ὅπερ κατέθελε τοὺς ἡμετέρους πατέρας μέχρι τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἐπαναστάσεως, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἡ ἐπιρροὴ ἐκείνη δὲν ἦτον ἄγονος πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ὠφέλιμος ὅσον οὐδενὸς ἀνεξαρτέτως τῶν νεωτέρων μυθιστορημάτων, καὶ οὐδενὸς τῶν ἠρώων τοῦ Paul de Coek, ὧν ἡ χορεία οὐδέποτε ἔπρεπε νὰ παρασταθῇ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἔθνους νέου, εὐθίχτου καὶ φιλοκαίνου. Πολλὰ καὶ ἐπαλλεν ἡ καρδία τῶν πατέρων ἀναγινωσκόντων τὸ περὶ Ἀλεξάνδρου μυθιστόρημα, πολλάκις δὲ ὁ ἄγνωστος κλεπτικὸς ῥαψῶδός ἐνεπνεύσθη ὑπὸ τῆς ὑπερφυσικῆς τῶν παλαδίων ἀνδρείας· διότι τοιοῦτοι παρεστάθησαν οἱ Ἕλληνας ἥρωες ὑπὸ τοῦ Chateaudien καὶ τοῦ Ἀλ. Βερνέ. Πόσαι δε γενναῖαι ὄρμαι, πόσα γενναῖα αἰσθήματα, λανθάνοντα ἴσως ἐτι ἐν τῇ ψυχῇ τῶν ἀτρομῆτων ἐκείνων προδρόμων τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀναγεννήσεως, ἀνεπτύχθησαν διὰ τῶν ἠρωϊκῶν ἐκείνων καὶ θαυμασιῶν διηγήματων! Ἡ δὲ ἀκατέργαστος ἐτι ἐκείνη πρὸς τὴν γυναῖκα στοργή, ἣν ἡ γόνιμος δημοτικὴ Μούσα διέσωσεν ἡμῖν, δὲν εἶναι ἄρα ἀμυδρά τις ἀντανάκλα-

σις τῆς ἐξιδεωμένης λατρείας τῶν ἱπποτῶν πρὸς τὸ ἀσθενέστερον τῶν φύλων;

Ἄλλ' ὁποῖας γενναῖας ὄρμαι, ὁποῖα αἰσθήματα φιλοπαιρίας, ὁποῖον ἠρωϊσμὸν, ὁποῖας ἐθνικὰς ἀρετὰς, ὁποῖου εἶδους ἔρωτας δύνανται νὰ ἐμπνεύσωσιν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ἀνήσυχον καὶ κακοπαθῆ γενεάν, τὴν ὄνειροπολοῦσαν κοινὴν τινὰ πατρίδα πρὸς πάντα τὰ ἐσκορπισμένα μέλη τοῦ ἑλληνικοῦ γένους, οἱ ψευδοπρομηθεῖς ἐκείνοι, οἱ νενοθευμένοι σατὰν τοῦ νεωτέρου ἠρωϊκοῦ δράματος, οἵτινες ἀπὸ ῥυπαρῶν χειλέων ἀποπτύουσι τὸν σαρκασμὸν καὶ τὴν χλεύην, δι' ὧν ζητοῦσι νὰ ἀπομακρύνωσι πᾶν αἰσθημα ἠρωϊκὸν καὶ ὑψηλὸν, ἢ οἱ μυροβόλοι καὶ ἐψυμμιθωμένοι ἐκείνοι ἥρωες, οἱ ἐνώπιον ἡμῶν παριστάμενοι ὡς τέλειοι γνώμονες κομψότητος, ἢ οἱ ἀκηδεῖς ἐκείνοι καὶ ἀκόλαστοι, οἱ παρακχεραρχημένοι Δοντωάναι καὶ Λοβελάκαι, οἱ μιαινόντες τὴν φαντασίαν καὶ πληροῦντες τὴν καρδίαν φρίκης καὶ ἀκηδίας. Ὡ! ἀντι τοῦ νὰ χαρίνωμεν τὴν ψυχὴν, νὰ σκοτίζωμεν τὸ πνεῦμα, ν' ἀμβλύνωμεν τὴν φαντασίαν, νὰ ψυχραίνωμεν τὰ γενναῖα τῆς καρδίας ἡμῶν αἰσθήματα διὰ τῆς ἀνικαρῆς ἐποδειξεως πάντων τῶν ἐκτόπων καὶ μυσαρῶν ἐκείνων παθῶν, τῶν πλαδαρῶν ἐκείνων εἰκότων, αἵτινες παρίστανται ἡμῖν ὡς πρόοδος καὶ ὡς νεωτερισμὸς, ἀπόδοτε ἡμῖν τὴν φυλλάδα τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὸν Ἑρωτόκριτον, τὴν φυλλάδα τοῦ Μπερτόλδου, τοῦ γαιθάρου, τοῦ Σπανοῦ καὶ πρὸ πάντων τὰ συναξάρια καὶ ἐν γένει τὰ ἀναγνώσματα τῶν πατέρων ἡμῶν.

Τὸ ἱπποτικὸν μυθιστόρημα, οὗ τινος κατεδείξαμεν τὴν ἐπὶ τὸ φρόνημα καὶ τὰ ἦθη τῆς ἡμετέρας πατρίδος ἐπωφελῆ ἐπίδρασιν, ἀποτελεῖ ὄντως τὸ μεσαιωνικὸν ἔπος· οἱ δὲ πλάνητες ἐκείνοι ἱππῶται οἱ ἐκάστοτε ἐξαΐσά τινα καὶ θαυμάσια ἐπιζητοῦντες, οὓς τοσοῦτον εὐφυῶς παρόδησεν ὁ Μιχαὴλ Κερβάντης, ἐνέφαινον ἠρωϊκὸν τι μεγαλεῖον, ἐξαίρον τὴν ψυχὴν καὶ μεταφέρον αὐτὴν εἰς κατ' ἰδέαν τινὰ κόσμον ὑπὸ τεράτων καὶ χιμαιρῶν οἰκούμενον. Ἀλλὰ καθ' ὅσον ἡ ἰσχύς καὶ ἡ βία ὑποχωροῦσιν εἰς τὸ δίκαιον ἐν τῇ μεσαιωνικῇ ἱστορίᾳ, οἱ ἥρωες ἐκείνοι ἀποβάλλοντες τὸ θαυμαστὸν τοῦ ἑαυτῶν χαρακτήρος, ἐκπίπτουσι τέλος ὡς Δὸν Κιχώτος εἰς τὸ ἀλλόκοτον καὶ τὸ ἄκρον γελοῖον. Τὰ ἱπποτικά ὅμως μυθιστορήματα ἐπεσκότισαν τὴν φαντασίαν καὶ πολλοὺς Δὸν Κιχώτας παρήγαγον κατὰ τὴν παρακμὴν τοῦ μεσαιωνοῦ· οἷον τοὺς ληστὰς τοῦ Σχιλλέρου, τὸν Βέρθερ, τὸν Ρηνάτον, τὴν Λαίλιαν, τὸν Ἰωσήφ Δελόρμην, τὸν Ὄδερμαν, τὸν Ἀδόλφον. Πάντα δὲ ἐκείνα τῆς βορονεῖου σχολῆς τὰ μυθιστορήματα ἀνέπτυσαν πάθη ἐλεεινὰ, ἀνεδείξαν ληστὰς ἠθολόγους, ἢ ἐνέσπειραν τρόμον καὶ μάρασμα εἰς νεαρὰς καρδίας, θερμαινομένας ὑπὸ τῆς γλυκείας ἐλπίδος ἢ

τῆς πίστεως τῆς νεότητος! Περιέργος δὲ εἶναι ὁ παραλληλισμὸς τῶν δύο μυθιστορικῶν γραμματολογιῶν, τῆς μὲν παραχθείσης ἐκ τῆς κατὰ τὸν μεσαιῶνα πίστεως καὶ τοῦ ἠρωϊσμοῦ, τῆς δὲ ἐκ τῆς ἀμφιβολίας καὶ τῆς ἀπελπισίας, ἐκ τοῦ θεάματος τῶν ἐν Εὐρώπῃ παραφερομένων ἐπαναστάσεων, καὶ ἐκ τοῦ κρότου τῶν συντριβομένων ἀρχαίων πίστεων καὶ εἰς τὸν κρατῆρα τῶν ἐπαναστάσεων ἐκείνων ἐμπιπτουσῶν. Πόσαι ἀφελεῖς νεάνιδες ἐπίστευσαν ὅτι εἶναι Ἀτάλαι, Δελφίνοι, Λαίλιαι, Ἰνδιαναι, Βαλεντίνοι, Ἀδριαναὶ Καρδοβίλλη, Μαθίλλδαι, ἢ αἱ ἀναλοι, νευροπαθεῖς καὶ αἰσθηματικαὶ ἠρωίδες τῶν ἀδοκίμων μυθιστορημάτων, ὅς δύνανται τις νὰ ἐκλάβῃ ὡς πλαγγόνας μᾶλλον ἢ ὡς γυναῖκας· αἵτινες τῆς ἐρώσεως ἔχουσι μόνον τὸ γελοῖον, τῆς συζύγου μόνον τὸ ὄνομα, καὶ τῆς γυναικὸς μόνον τὰς παραφοράς! Πόσοι νεανῖαι ἐνόμισαν ὅτι ἀπεκαλύφθη ἐν αὐτοῖς ὁ Ρηνάτος, ὁ ὑψηλόνους ἐκείνος καὶ ἀπελις, ὁ ἐκπέμπων φρικώδη κραυγὴν κατὰ τῆς κοινωνικῆς δημιουργίας· ἐν ᾧ ἐπικεῖται αὐτῇ πανολεθρία· ὁ Βέρθερ ὁ συνέχων τὴν ψυχρὴν γυναικῶν ἀμνησάνου καὶ ἐπιζητούσης ἐν τῷ τάφῳ ἄσυλον κατὰ τῶν σπαραττουσῶν τὴν καρδίαν αὐτῆς ἠθικῶν θλίψεων, ἢ ὁ Ἰωσήφ Δελόρμης, ἢ ὁ Ὄδερμανος, ἢ ὁ Ἀδόλφος, οἱ βδελυσσόμενοι τὴν ζωὴν, οἱ μαραινόμενοι ἐν κόσμῳ στενοχώρῳ ὡς πρὸς αὐτοὺς, ὅστις ἐπιμόνωσ παραγνωρίζει τοὺς μεγαλοφυεῖς τούτους δαίμονας συντρίβοντας τὰς πτέρυγας αὐτῶν ἐπὶ τοῦ κακοῦ ὄργανισμοῦ τῆς παρουσίας κοινωνίας· ἢ οἱ ἀσεβεῖς, ἀκόλαστοι καὶ ἀναιδεῖς ἐκείνοι, οἱ ἄνευ στοργῆς, ἄνευ πεποιθήσεων, ἄνευ ἀρχῶν ἐπιδιώκοντες φανταστικόν τινα σκοπὸν, σκιάν τινα γυναικὸς, μυθώδη τινὰ εὐδαιμονίαν, ὄνειροπολοῦντες τὸ ἀδύνατον, ὄρμωντες πρὸς τὴν ἀταξίαν, πρὸς τὸ ἐγκλημα· ἢ αὐτοκτονοῦντες, διότι ὑπέλαβον, ὅτι ἡ κοινωνία, ἣν ἦσαν κεκλημένοι νὰ διαπλάσωσι, δὲν ἐνόησεν αὐτοὺς! Ἐκ τοῦ παραλληλισμοῦ δὲ ἐκείνου ἤθελεν ἀποδειχθῆ, ὅτι ἀρχαὶ οὐσιωδῶς ἀντίθετοι παράγουσιν ἀποτελέσματα σχεδὸν ταῦτοιςδὴ καὶ εἰς χρόνους λίαν ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντα· διότι τὸ κατ' ἰδέαν τὸ ἐκτὸς τῆς φύσεως καὶ τῶν πραγμάτων παράγει τὸν Δὸν Κιχώτον, ἢ δὲ ὅλως ἀδιάξεστος πραγματικότης παράγει τὸν Βέρθερ ἢ τὴν αὐτοκτονίαν, τὸν Ρηνάτον ἢ τὴν ἀπελπισίαν, τὴν Λαίλιαν ἢ τὸν μαρasmus τῆς καρδίας, καὶ ὅτι δεινὴ ἐγένετο κατάχρησις τῆς ἀρχῆς ταύτης, ἥτοι ὅτι ἡ γραμματεῖα ἀντανάκλα μόνον τὴν ἠθικὴν, πολιτικὴν ἢ κοινωνικὴν κατάστασιν ἐποχῆς τινος.

Ἀνεγινώσκοντο ἐτι τὰ ἱπποτικά μυθιστορήματα ἐπὶ τοῦ Κερβάντη, ὅτε ὁ ἀγαθὸς ἐφημέριος τοῦ Δὸν Κιχώτου διανοήθη νὰ συμφορήσῃ αὐτὰ εἰς ἐπινίκιον πυρᾶν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ μεγάρου τοῦ Μπαγγαίου

ἥρωος. Ὄθεν ὁ ἐξ Ἑλλάδος Ἄμαδις, ὁ Ἑσπλανδιανός, ὁ Λιζούαρτος, καὶ πάντες οἱ ἥρωες οἱ μᾶλλον ἢ ἦτον κατ' εὐθείαν καταγόμενοι ἐκ τῶν πλανήτων ἱπποτῶν, ἐθυσιάσθησαν ὑπὸ τοῦ ἀσπλάγγου ἐκείνου ἐφημερίου. Ὡ, εἴθε ἄλλος τις ἐφημέριος νὰ ἐπαναλάμβανε τὴν πυρᾶν ἐκείνην, συμφορῶν ἐν αὐτῇ πάντα τὰ δλέθρια ἐκείνα μυθιστορήματα, καὶ τὰς δυστυχεῖς αὐτῶν ἑλληνιστὶ μεταφράσεις, ἅτινα παρέρχονται ὡς ψυχαγωγήματα εἰς τὴν ταλαίπωρον ἡμῶν γενεάν, πάσχουσαν ἐκ ζήλου φιλογενεῖας ἀσπλάγγως περιστελλομένου ὑπὸ τῆς μικρολογίας καὶ φιλαυτίας τῶν παρ' ἡμῖν πολιτευομένων καὶ ὑπὸ τῶν κενῶν ἡμῶν βουλευτικῶν λογομαχιῶν, ὅπως ἀπὸ τῆς τέφρας τῶν ψυχοφόρων ἐκείνων βιβλίαν ἀναγεννηθῆ, ὡς φαινὸς καὶ ἀκτινοβόλος φοῖνιξ ἐθνικῆς γραμματείας, τὸ ἐθνικὸν μυθιστόρημα, μέλλον νὰ ἐξιδεῶσῃ τὴν λατρείαν τῆς πατρίδος, τὸ πρὸς τὴν γυναῖκα σέβας, ν' ἀντικαταστήσῃ τοὺς ἥρωας τοῦ βορβόρου καὶ τῶν κατέργων, τοὺς ἀνάλους ἥρωας τῶν θαλάμων διὰ χαρακτήρων ἰσχυρῶν, διὰ συγγραφέων ἐμπνευσμένων ἐκ τῶν ἀγῶνων καὶ ἱερῶν τοῦ ἑλληνισμοῦ παραδόσεων· διὰ γενναίων καὶ ἀνδρείων στρατιωτῶν ὄνειροπολούντων μόνον τὴν δόξαν, καὶ δυναμένων νὰ προσβλέπωσι μετ' ἴσης ἀφοβίας καὶ τὰς θλίψεις τοῦ βίου καὶ τοὺς κινδύνους τοῦ πολέμου· δι' ἠρωιδῶν, αἵτινες πιστεύουσιν ὅτι δύνανται νὰ ἦναι ἐράσμιοι καὶ εὐειδεῖς, καὶ ἂν δὲν ὁμοιάζωσι πρὸν τὴν νεωτῆτην εἰκόνα τῶν νεοτροπικῶν ἐφημερίδων διὰ κορῶν, συζύγων καὶ μητέρων, αἵτινες εὐρίσκουσι τὴν εὐδαιμονίαν ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ καὶ ἐμπνεύουσιν εἰς τοὺς ἀδελφοὺς, τοὺς συζύγους καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν γενναῖα πάθη, εὐγενεῖς ἀφοσιώσεις καὶ πρὸ πάντων τὴν πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἀληθῆ δόξαν ἀγάπην!

B.

Ἐκ τῶν φλογῶν τῆς πυρᾶς τοῦ ἐφημερίου ἐκείνου ἐγεννήθη ὡς δυσγενῆς τις φοῖνιξ τὸ ἠρωϊκὸν λεγόμενον μυθιστόρημα. Ὁ Γκομπερβίλ, ἡ δεσποινὴς Σκουδερῆ, ὁ Λακαλπρενέδης καὶ ὁ Δεσμαρέτος κατέστησαν δημοτικὴν τὴν νέαν ταύτην μυθιστορικὴν γραμματεῖαν, καθ' ἣν οἱ ἀρχαῖοι βασιλεῖς καὶ ἥρωες γαλλιστὶ μεταμφισμένοι, καὶ τὴν φενάκην αὐτὴν τὴν κατὰ τὸν ἸΔ' Λουδοβίκον φοροῦντες, λαλοῦντες δὲ τὴν γλῶσσαν τῶν ἐν τῷ Ράμβουλλετῆφ μεγάρῳ κομψομένων, ἀντικαθίσταν τοὺς μεμυρωμένους ποιμένας καὶ τὰς ποιμενίδας, οὓς ὁ Δουρφέ εἶχε κομψῶς περιαγάγει παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Αἰγγωῖος. Τὸ δὲ εἶδος τοῦτο τοῦ μυθιστορήματος, οὐ τὰ χαρίεντα καὶ ἀναλα παραλήρηματα ἕτερον τὸν αἰῶνα Λουδοβίκου τοῦ ἸΔ', τὸ εἶδος τοῦτο, καθ' ὃ

πάντες οἱ ἥρωες εἶχον ὁμόσει νὰ ἐλκύσωσι τὴν καρδίαν τῶν ἐρωμένων αὐτῶν, πλανῶντες αὐτὰς εἰς τὴν χώραν τοῦ Τρυφεροῦ, πίπτει ὑπὸ τὸν πέλεκυν τοῦ Μολιέρου, ὅστις ἐν ταῖς γελοῖαις κομψευμέναις παρωδεῖ τὴν γλώσσαν αὐτῶν. Ὁ δὲ Βοϊλῶς καταβάλλει αὐτὸ διὰ τοῦ διαλόγου περὶ τοῦ μυθιστορικοῦ ἥρωος.

Ἦθελα παρέλθει ἐν σιγῇ τὰ κατὰ μίμησιν τῆς Ἀστράϊας, τῆς Κλαιλίας καὶ τοῦ Κύρου μυθιστορημάτων, ἅπερ δὲν κατίσχυσα ν' ἀναγνώσω, ἂν ἡ μυθιστορική αὐτῆ γραμματεία, κεκαθαρμένη πως καὶ ἀπηλλαγμένη τοῦ ἐξοιδαίνοντος ἐκείνου ὕφους, δὲν ἀνεφαίνετο κατὰ τὸν ἸΗ' αἰῶνα διὰ τῆς κομψῆς ἀλλὰ κούφης, σφόδρα κούφης φεῦ! γραφίδος τοῦ Μαριβῶ, Φαντενέλλου, Φλωριανοῦ, Μαρμοντέλλου καὶ ἄλλων εὐφυῶν συγγραφέων αὐτοῖς ἐπομένων. Τὰ μὲν βουκολικά δράματα τοῦ Φοντενέλλου καὶ τοῦ Φλωριανοῦ, τὰ μυθιστορήματα τοῦ Μαριβῶ καὶ τοῦ Μαρμοντέλλου δὲν ἀναγινώσκονται σχεδὸν τοῦ λοιποῦ, ἀλλ' ἡ Βοσκοπούλα τῶν Ἀλπεων τούτου, μεταφρασθεῖσα ἐμμέτρως εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν γλώσσαν ὑπὸ Ρήγα τοῦ Φεβραίου, ἔτερπε τὰς ἀνέσεις τῶν προμηπτῶρων καὶ μητέρων ἡμῶν, καὶ εἶναι ἀξία διὰ τοῦτο νὰ μνημονεύηται ὅσον ἄλλως ἀνάλογο καὶ ἀπῆδος καὶ ἂν εἶναι.

(Ἔπεται τὸ τέλος.)

ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΔΟΣ Α.

Ἐκείνην τὴν φθοροποιῶν ὄργην τοῦ Ἀχιλλέως Πηλείδου ψάλλε, ὦ θεᾶ, ἦτις ἀπάτους λύπας παρέσχεν εἰς τοὺς Ἕλληνας, πολλὰς δὲ εἰς τὸν Ἄδην ψυχὰς ἥρων ἰσχυρὰς ἀπέστειλε προῶρως. Αὐτοὺς δὲ λείαν τῶν κυνῶν καὶ πάντων τῶν ὀρνέων καθίστανε· τοῦ δὲ Διὸς τὸ θέλημα πληροῦτο. Καὶ πρῶτ' ἀφοῦ διέστησαν εἰς ἔριδα ἐλθόντες Ὁ θεῖος γόνος Ἀχιλλέως καὶ Ἀτρεΐδης ὁ στρατάρχης.

Καὶ τίς λοιπὸν ἐκ τῶν θεῶν τοὺς ἔβαλεν εἰς ἔριν νὰ μάχωνται;—Ὁ τῆς Ἀητοῦς υἱὸς καὶ τοῦ Κρονίδου· διότι οὗτος ὀργισθεὶς κατὰ τοῦ βασιλείως ἐνέσπειρεν εἰς τὸν στρατὸν κακὴν ἐπιδημίαν, καὶ οἱ λαοὶ ἐχάνοντο, καθότι ὁ Ἀτρεΐδης μετεχειρίσθη ὑβριστικῶς τὸν ἱερέα Χρῦση. Αὐτὸς εἰς τὰ τῶν Ἀχαιῶν ταχέα πλοῖα ἦλθε πρὸς λύτρωσιν τῆς κόρης του, μυρία φέρων λύτρα, ἐκ σκῆπτρου δὲ χρυσοῦ κρατῶν εἰς χεῖρας κρεμαμένους στεφάνους τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ φοβεροῦ τοξότου, καὶ ἔλεγε τοὺς Ἕλληνας καθικετεύων πάντας, καὶ μάλιστα τοὺς ἀρχηγούς λαῶν Ἀτρεΐδας δῶα

— « Ἀτρεΐδαι, καὶ οἱ ἄλλοι υἱεῖς εὐκνήμιδες Ἀργεῖοι, νὰ δώσωσιν οἱ ἀθάνατοι οἰκήτορες τοῦλύμπου ἡμεῖς μὲν νὰ πορθήσετε τὴν πόλιν τοῦ Πριάμου, καὶ νὰ ἐπανακάμψητε καλῶς εἰς τὴν πατρίδα· ἐμοῦ δ' ἐλευθερώσατε τὴν κόρην τὴν φιλιτάτην, καὶ ἀποδέχθητε αὐτὰ τὰ λύτρα σεβασθέντες τὸν εὐστοχὸν Ἀπόλλωνα, τὸν παῖδα τοῦ Κρονίδου. »

Οἱ ἄλλοι ὄλοι Ἕλληνες ἐπευφημοῦντες τότε νὰ σεβασθῶσιν ἔπρεπε τὸν ἱερέα εἶπον καὶ λύτρα νὰ δεχθῶν λαμπρά. Δὲν ἤρесе πλὴν τοῦτο ποσῶς εἰς τὰγαμέμνονος Ἀτρεΐδου τὴν καρδίαν, καὶ τὸν ἀπέπεμπε κακῶς βαρὺν ἐκφέρων λόγον.

— « Μὴ σ' εὐρω, γέρον, ποτ' ἐγὼ παρὰ τὰ κοῖλα πλοῖα ἢ τῶρα διατρίβοντα, ἢ ὕστερον ἐλθόντα, ἢ μὴ καὶ τὸ στέμμα τοῦ θεοῦ καὶ σκῆπτρον δὲν σὲ σώσῃ. Δὲν θ' ἀπολύσω δὲ αὐτὴν ἐγὼ, πρὶν ἢ γηράσῃ ἐν Ἀργεῖ, ἐν τῷ οἴκῳ μου, μακρὰν ἐκ τῆς πατρίδος, ὡφθαίνουσα καὶ τὴν ἐμὴν στρωμνὴν διευθετοῦσα. Πλὴν φύγε, μὴ μ' ἐρέθιζε, διὰ ν' ἀπέλθῃς σῶος. »

Ταῦτ' εἶπ' ὁ γέρον δ' ἔμφοβος ὑπήκουσε εἰς τὸν λόγον, σιγῶν δ' εἰς τὴν πολύφλοισβον ἀπῆλθε παραλίαν, μακρὰν δ' ἐλθὼν ὁ γηραιὸς προσήγετο ἐνθέρμως πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα, υἱὸν Ἀητοῦς τῆς καλλικόμου.

— « Ἐπάκουσον, λαμπρότοξε, ὑπέμαχε τῆς Χρῦσης καὶ θεῖας Κίλλης, κραταεῖ μονάρχα τῆς Τενέδου. Ἐάν ποτ' ἔστεψα, Σμινθεῦ, τὸν εὐμορφον ναόν σου, ἢ σοῦ κατέκαυσα παχεῖς μηρούς αἰγῶν καὶ ταύρων, αὐτόν μου τῶρα τέλεσον τὸν πόθον· οἱ Ἀργεῖοι μὲ τὰς βολὰς ταῦτα μου τὰ δάκρυ' ἄς πληρώσωσιν. »

Τοιαῦτα εἶπ' εὐχόμενος, τὸν ἤκουσε δ' ὁ Φοῖβος, ὀργίλος δ' ἐκ τῶν κορυφῶν κατέβη τοῦ Ὀλύμπου φαρέτραν ἔχων σκεπαστὴν καὶ τόξα εἰς τοὺς ὤμους. Ὡς ἐκινήθη δ' ἐκλαγξεν τὰ βέλη τοῦ ὀργίλου. ἐπὶ τῶν ὤμων, κί' ἤρχετο μὲ νύκτα ὁμοιάζων. Καθίσας δ' ἔπειτ' ἀντικρὺ τῶν πλοίων ῥίπτει βέλος, δεινὴν δ' ἐξέβαλε κλαγγὴν τὸ ἀργυροῦν του τόξον. Ταχεῖς μὲν κύνες, φόνευε τὸ πρῶτον κί' ἡμίονους, ἀλλ' ἔπειτα καὶ κατ' αὐτῶν πικρὰς βολὰς τοξέων ἐκτύπ' ἀπαύτως δ' ἔλαμπον συχναὶ πυραὶ πτωμάτων.

Ἐννὲ ἡμέρας τοῦ Θεοῦ τὰ βέλη πανταχόθεν κατέπιπτον εἰς τὸν στρατόν. Ὡς ἦλθε δ' ἡ δεκάτη, ἐκάλεσεν ὁ Ἀχιλλεὺς συνέλευσιν τοῦ πλήθους.

Ἐνέβαλε δὲ ἡ Θεὰ λευκοβραχίων Ἥρα ἰς τὸν νοῦν του τοῦτο· ἐπειδὴ τοὺς Ἕλληνας ἔλυπειτο νὰ βλέπῃ ἀποθνήσκοντας. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐκείνοι συνῆλθον, καὶ συγκρότησαν ὁμήγουριν μεγάλην, τότε ὁ ταχύπους Ἀχιλλεὺς ἠγέρθη καὶ τοὺς εἶπεν· — Ἀτρεΐδη, πάλιν πλάνητες ἡμεῖς, ὡς βλέπω, τῶρα βεῖς τὴν πατρίδα θέλομεν ἐπίσω ἐπιστρέψαι, ἂν φύγωμεν τὸν θάνατον, διότι ταῦτοχρόνως ἢ ἄλλως καὶ ὁ πόλεμος τοὺς Ἕλληνας φονεύει, ἀλλ' ἄγετ' ἐρωτήσωμεν τινὰ τῶν ἱερέων

ἢ μάντεων, ἢ καὶ τινὰ ἐξηγητὴν ὄνειρων, ἢ (διότι καὶ τὸ ὄνειρον ἐκ τοῦ Διὸς ὑπάρχει), ἢ διὰ νὰ εἶπῃ, διακί ὁ φαεινὸς Ἀπόλλων ὀργὴν τοσαύτην ἔλαβε· μὴ ἄραγ' ἐρεθίσθη διὰ παράλειψιν τινος εὐχῆς ἢ ἐκατόμβης, ἢ ἢ μήπως θέλῃ ὀρεχθεῖς ὁσμὴν αἰγῶν κ' ἀρνίων ἰσχυρῶν, ἵνα ἀφ' ἡμῶν τὸν ὄλεθρον ἐκτρέψῃ; »

Εἰπὼν αὐτὰ ἐκάθισε· κατόπι δ' ἀνηγέρθη ὁ ἄριστος τῶν μάντεων, ὁ Κάλχας Θεστοριδῆς, γινώσκων καὶ τὸ παρελθὸν καὶ τὸ παρὸν καὶ μέλλον· διὰ τὴν μαντικὴν του δὲ, ἣν εἶχεν ἐκ τοῦ Φοῖβου, ὠδήγησε τῶν Ἀχαιῶν τὰ πλοῖα εἰς τὴν Τροίαν. Αὐτὸς λοιπὸν ὀρθοφρονῶν ἠγόρευσε καὶ εἶπεν· — Ἢ Ἀχιλλεῦ θεοφιλεῖ, νὰ εἶπω μὲ προστάζεις τοῦ εὐθυόβου ἀνακτος Ἀπόλλωνος τὴν μῆνιν. Ἐγὼ τὴν λέγω· πρόσσεξε πλὴν σὺ καὶ ὁμοσόν μοι, ἂν λόγῳ κ' ἔργῳ πρόθυμος θὰ μὲ ὑπερασπίσῃς· διότι ὑποπτεύομαι πολὺ μὴ παροργίσω τὸν ἄνδρα, ὅστις κραταιῶς ἐφ' ὧν τῶν Ἑλλήνων ἀνάσσει, καὶ εἰς ὄντινα ὑπέκουν οἱ Ἀργεῖοι, καθότι ἔχει πάντοτε ἰσχυρὴν μεγαλειτέραν ἢ ἄναξ, ὅταν ὀργισθῇ καθ' ὑποδεστέρου· καὶ ἂν τυχὸν αὐθιμερὸν χωνεύσῃ τὸν θυμὸν του, φυλάττει ὁμως ἔπειτα τὸ πάθος εἰς τὰ στήθη· νὰ τὸ πληρώσῃ σὺ λοιπὸν εἶπε ἂν θὰ μὲ σώσῃς. »

Ὁ δὲ ταχύπους Ἀχιλλεὺς ἀποκριθεὶς τὸν εἶπε· — Μὲ θάρρος μέγα μάντευε καὶ λέγε ὅτι ζεύρεις. Ποτὲ μὰ τὸν διοφιλεῖ Ἀπόλλωνα, ὦ Κάλχα, εἰς δὲ σὺ προσευχόμενος δηλοῖς εἰς τοὺς Ἀργεῖους τὰ τῶν θεῶν βουλευμάτα, ἐν ὅσῳ γὼ ὑπάρχω καὶ φαῖνομ' ἐπὶ γῆς, κανεῖς ἐξ ὧν τῶν Ἑλλήνων δὲν θὰ ὑψώσῃ κατὰ σοῦ παρὰ τὰ κοῖλα πλοῖα βαρεῖαν χεῖρα, οὐδ' ἐάν ὁ Ἀγαμέμνων εἴπῃς, ὅστις καυχᾶτ' ἐν τῷ στρατῷ ὅτ' ὑπερέχει πάντων. »

Καὶ τότε εἶπ' ἐνθαῤῥυνηθεὶς ὁ ἄμμεπτος προφήτης· — Δὲν τὸν ἐρέθισ' ἔλλειψις εὐχῆς ἢ ἐκατόμβης, ἀλλὰ ὁ ἱερεὺς αὐτοῦ, δὲν ὕβρισε ὁ Ἀτρεΐδης, οὐδὲ τὰ λύτρα του δεχθεὶς οὐδ' ἀποδοὺς τὴν κόρην· ἐκ τούτου μὰς ἀπέστειλεν ὁ εὐστοχος τοὺς πόνους, καὶ θὰ τοὺς πέμπῃ πάντοτε, οὐδὲ θὰ ἀποσύρῃ τὰς ὀλεθρίας χεῖράς του ἐκ τῆς ἐπιδημίας, πρὶν ἢ τὴν μελανόφθαλμον ἐκδώσωμεν νεᾶνιν εἰς τὸν καλὸν πατέρα τῆς χωρὶς τιμῆς καὶ λύτρων, καὶ εἰς τὴν Χρῦσην ἱεράν κομισώμεν θυσίαν, ἐτότ' ἴσως πείσωμεν αὐτὸν νὰ λάβῃ εὐσπλαγχνίαν! Εἰπὼν αὐτὰ ἐκάθισε· κατόπι δ' ἐσηκώθη ὁ ἥρωος ὁ εὐρυσθενῆς Ἀτρεΐδης Ἀγαμέμνων ἀγανακτῶν, δεινὴ δ' ὄργῃ τὴν μαύρην του καρδίαν κατέχευε, καὶ ὡς πῦρ λαμπρὸν τὰ ὄμματα του ἦσαν. Τὸν Κάλχαντα δὲ πρῶτιστα ἰδὼν ἀγρίως εἶπε· — Κακόμαντι, οὐδέποτε εὐχάριστον μοῦ εἶπες· ἀδαίποτ' ἀγαπᾷ κακὰ ὁ νοῦς σου νὰ μαντεύῃ·

καλὸν δὲ πρᾶγμα πῶποτε οὐδ' ἐπραξας οὐδ' εἶπες· καὶ τῶρα πρὸς τοὺς Ἕλληνας χρησιμοδοτεῖς καὶ λέγεις· πῶς τάχα πόνους κατ' αὐτῶν ὁ εὐθυόβλος πέμπει, διότι τὰ λαμπρὰ ἐγὼ τῆς Χρυσίδος λῦτρα· νὰ λάβω δὲν ἠθέλησα, καθ' ὅτι σφόδρα θέλω νὰ τὴν κατέχω οἰκάδε, διότι τὴν προκρίνω· κί' αὐτῆς μου τῆς παρθενικῆς συζύγου Κλυταιμνή· καθ' ὅσον οὔτε εἰς τὸν νοῦν τὸ σῶμα ἢ τὰ [στρας, οὐδὲ εἰς τὰ ἐργόχειρα δὲν εἶναι κατωτέρα· [κάλλη, καὶ μ' ὅλα ταῦτα δέχομαι τὴν κόρην ν' ἀποδώσω, ἂν ἦναι συμφερότερον, καθ' ὅσον ἐγὼ θέλω· νὰ ἦναι σῶος ὁ λαὸς καὶ ὄχι ν' ἀποθνήσκῃ. Πλὴν ἄλλο γέρας πάραυτα προετοιμάσατέ μου, διότι εἶναι ἀπρεπὲς ἐγὼ νὰ μείνω μόνος τῶν Ἀχαιῶν ἀβράβευτος, καθ' ὅσον βλέπετ' ὄλοι ὅτι ἄλλοῦ ἀπέρχεται αὐτό μου τὸ βραβεῖον. »

Ὁ δὲ ταχύπους Ἀχιλλεὺς ὁ ἥρωος τῷ ἀντίειπεν· — Ἀτρεΐδη ἐνδοξότατε, φιλοκερδέστατ' ὄλων, πῶς οἱ γενναῖοι Ἕλληνες βραβεῖον νὰ σοῦ δώσωσιν; ποῦποτε δὲν εἰζεύρομεν κοινὰ πολλὰ νὰ κῆνται· ἀλλ' ὅσα μὲν ἠράσαμεν λεηλατοῦντες πόλεις, αὐτὰ διενεμήθησαν, ἀνάμμοστον δὲ εἶναι, συλλέγοντες τα οἱ λαοὶ νὰ τὰ σωρεύσωσιν πάλιν. Ἐν τούτοις στείλε τῶρα σὺ πρὸς τὸν Θεὸν τὴν κόρην, τριπλᾶ δ' αὐτὴν καὶ τετραπλᾶ οἱ Ἕλληνες κατόπιν· θὰ σοῦ τὴν ἀποδώσωμεν, ἐάν ποτε θελήσῃ ὁ Ζεὺς νὰ κυριεύσωμεν τὴν ὀχυρὰν Τρωάδα. »

Πρὸς τοῦτον δ' ἀνταπήνησεν ὁ ἄναξ Ἀγαμέμνων· — Μὴ οὕτω πῶς, γενναῖος ὦν, θεόμορφε Πηλείδη, δολίως φέρου, ἐπειδὴ δὲν θέλεις μὲ περάσει, οὐδὲ μὲ πείσει, ἢ σὺ μὲν νὰ ἔχῃς γέρας θέλεις, καὶ γὼ νὰ κάθημαι ἐδῶ νὰ τὸ ζητῶ εἰς μάτην. Μὲ συμβουλεύεις τὸ λοιπὸν ἐκείνην ν' ἀποδώσω; ἂν οἱ γενναῖοι Ἕλληνες μοῦ δώσωσιν ἄλλο γέρας εἰς τὴν ψυχὴν μου ἀρεστόν κί' ἀντάξιον τῆς κόρης· ἂν ὁμως δὲν τὸ δώσωσιν, ἐγὼ αὐτὸς θὰ ἔλθω νὰ πάρω ἢ τὸ γέρας σου, ἢ τὸ τοῦ Ὀδυσσεως, ἢ Αἴαντος, καὶ ἂν αὐτὸς, εἰς ὄντινα θὰ ἔλθω, θυμώσῃ. Πλὴν περὶ αὐτῶν σκεπτόμεθα καὶ πάλιν. Ἐμπρὸς δὲ τῶρ ἄς ρίψωμεν ἐν πλοῖον μελανόχρουν εἰς τὴν εὐρεῖαν θάλασσαν, κί' ἀξίους κωπηλάτας εἰς συναθροίσωμεν ἐντὸς, τὴν δ' ἐκατόμβην ἐνδον εἰς θέσωμεν, τὴν κόρην δὲ τοῦ Χρῦσου τὴν ῥοδόχρουν, εἰς εἰσβιβάσωμεν, καὶ εἰς ἀνὴρ ἐκ τῶν προύχόντων εἰς ἐπιβῆ ὡς ἀρχηγός, ἢ Ὀδυσσεὺς ὁ θεῖος, ἢ Αἴας, ἢ Ἰδομενεὺς, ἢ σὺ αὐτὸς, Πηλείδη, πῶ πάντων τρομερώτατε, διὰ νὰ λειτουργήσῃς, κί' ἐξιλέωσῃς πρὸς ἡμᾶς τὸν φοβερὸν τοξότην. »

Ὁ δὲ ταχύπους Ἀχιλλεὺς τὸν εἶπ' ἰδὼν ἀγρίως· — Φεῦ! ὦ εἰς τὴν ἀναίδειαν χωσμένη, πλεονέκτα! καὶ πῶς ὁ Ἕλληνας πρόθυμος τοὺς λόγους σου ν' ἀκούῃ, κί' ἐνέδρας κάμνη ἢ ἐχθροὺς γενναίως ν' ἀντικρούῃ;

» ἐγὼ δὲν ἦλθον ἕνεκα τῶν δορυμάρχων Τρώων
 » νὰ κάμνω πόλεμον ἐδῶ, διότι δὲν μοῦ πταίου·
 » οὐδέποτε ἤρπασαν αὐτοὶ τοὺς ἵππους μου ἢ βιάς,
 » οὐδέποτε εἰς τὴν εὐανδρον καὶ καρποφόρον φθίαν
 » τὰ προϊόντα ἐβλάψαν, διότι ἐν τῷ μέσῳ
 » ὑπάρχουν ὄρη σκιερὰ καὶ ἠχηρὰ πελάγη·
 » Σὲ μόνον συνωδύσαμεν, υἱὲ τῆς ἀναιδείας
 » διὰ νὰ χαίρης σὺ αὐτὸς, λαμβάνοντας ὀπίσω
 » τοῦ Μενελάου τὴν τιμὴν καὶ σὺ, ὦ σκυλλοματῆ,
 » παρὰ τοῦ Τρωϊκοῦ λαοῦ· καὶ ὅμως ὅλα ταῦτα
 » διόλου δὲν τὰ σκέπτεσαι οὐδὲ τὰ ἐνθυμῆσαι,
 » ἀλλὰ ν' ἀρπάξης μ' ἀπειλεῖς ὁ ἴδιος τὸ γέρας,
 » ὃ μ' ἔδωκαν οἱ Ἕλληνες ἀντὶ μεγάλων μόχθων.
 » Ἐγὼ ποτὲ ἴσα μὲ σὲ βραβεῖον δὲν λαμβάνω,
 » ὁπότεν Τρωϊκὴν τινα εὐήμερουσαν πόλιν
 » πορρήσωσιν οἱ Ἕλληνες· ἐνῶ κατὰ τὸ πλεῖστον
 » αἱ χεῖρές μου διέπουσι τὴν ταραχώδη μάχην,
 » ἂν δὲ ποτε διανομὴ ἐπέλθῃ τῶν λαφύρων,
 » αἰετοπετε καλλίτερον βραβεῖον σὺ λαμβάνεις.
 » Ἐγὼ δὲ στέργων εἰς μικρὸν ὑπάγω εἰς τὰ πλοῖα
 » ἐκ τοῦ πολέμου κεκτημένος. Πλὴν τῶρα εἰς τὴν φθίαν
 » πορεύομαι, ἐπειδὴ πολὺ καλλίτερα θὰ πράξω
 » ν' ἀπέλθω εἰς τὸν οἶκόν μου μὲ τὰ κυρτά μου πλοῖα·
 » οὐδ' ὅταν μείνης ἄτιμος ἐνταῦθα σὺ, πιστεύω,
 » πῶς χρήματα καὶ θησαυροὺς μεγάλους θὰ σωρῶ·
 » Τῷ ἀπεκρίθη δ' ἐπειτα ὁ στρατηγὸς Ἀτρεΐδης [σης·
 » — Ἀμέσως φύγε, ἂν αὐτὸ ὀρέγεται ἡ ψυχὴ σου,
 » ἐγὼ δὲν σὲ παρακαλῶ πρὸς χάριν μου νὰ μένης·
 » καὶ ἄλλους ἔγω βέβαια ἐγὼ νὰ μὲ τιμήσουν,
 » καὶ μάλιστα τὸν συνετὸν Κρονίδην· σὺ δὲ μ' εἶσαι
 » ὁ πάντων ἀπεχθέστατος τῶν εὐγενῶν ἀνάκτων·
 » διότι μάχας κ' ἐριδας ἐπιζητεῖς ἀπαύστως·
 » καὶ ἂν εἶσαι λίαν ἰσχυρὸς, σοῦ τόδωκε θεὸς τις,
 » κατ' οἶκον μὲ τὰ πλοῖα σου καὶ τοὺς συντρόφους πλῆ-
 » τῶν Μυρμιδόνων ἀνάσσει, δὲν σὲ μετρῶ διόλου, [σας
 » οὐδ' ἂν θυμῶνεις σὲ ψηφῶ· σὲ ἀπειλῶ δὲ τοῦτο·
 » ἀφοῦ ὁ Φοῖβος μ' ἀφαιρῆ τὴν κόρην Χρυσήϊδα,
 » ἐγὼ θὰ πέμψω μὲν αὐτὴν μὲ πλοῖόν μου καὶ ἄνδρας,
 » ἀλλὰ τὴν ῥοδοπρόσωπον θὰ πάρω Βοιωτίδα,
 » τὸ γέρας σου, αὐτὸς ἐλθὼν εἰς τὴν σκηνὴν, νὰ μάθης,
 » ἂν εἶμαι σοῦ ἀνώτερος, νὰ φρίττῃ δὲ καὶ ἄλλος
 » ἐξίσου νὰ μοῦ ὀμιλῇ καὶ νὰ μ' αὐθαδιάζῃ.»
 » ὣς εἶπε ταῦτα, ἀναψεν ὁ Ἀχιλλεὺς ἀμέσως,
 » καὶ εἰς τὰ δασέα στήθη του ἀμφέβαλλ' ἡ ψυχὴ του,
 » ἢ τὴν ὀξεῖαν σπάθην του ἐκ τοῦ μηροῦ νὰ σύρῃ,
 » καὶ ἀναστατώσῃ ἅπαντας φονεύων τὸν Ἀτρεΐδην,
 » ἢ νὰ κρατήσῃ τὴν ὀργὴν καὶ τὸν θυμὸν νὰ παύσῃ.
 » Ἐνῶ δὲ ταῦτα κατὰ νοῦν κ' ἐν τῇ ψυχῇ ἐφρόνει,
 » καὶ ἐκ τῆς θήκης ἔσυρε τὴν σπάθην τὴν μεγάλην,
 » ἢ Ἀθηνᾶ ἐξ οὐρανοῦ κατήλθε· (ταύτην δ' εἶχεν
 » ἐξαποστείλει ἡ θεὰ Λευκοβραχίων Ἥρα,
 » ἥτις στοργὴν καὶ μέριμναν πρὸς ἀμφοτέρους ἴσῃ

διέτρεψεν ἐν τῇ ψυχῇ.) Ἐστάθη δ' ὀπισθεν του
 καὶ ἔλαβεν ἐκ τῆς ξανθῆς τὸν Ἀχιλλεὺς κόμης
 εἰς τοῦτον μόνον ὄρατῆ, οὐδεὶς δ' ἐβλεπ' ἄλλος·
 ἐτρόμαξε δ' ὁ Ἀχιλλεὺς, καὶ ἐπειτα ἐστράφη.
 Ἀμέσως δ' ἀνεγνώρισεν τὴν Ἀθηνᾶν Παλλάδα)
 ἀπήστραπτον δὲ φοβερὰν τὰ ὄμματά της λάμψιν·
 ἀποταθείς δὲ πτερωτοὺς πρὸς ταύτην εἶπε λόγους·
 — «Τί πάλιν ἦλθες, ὦ Διὸς τοῦ αἰγιόχου κόρη;
 » διὰ νὰ ἴδῃς ἄραγε τὴν ὕβριν τοῦ Ἀτρεΐδου;
 » ἀλλὰ σοὶ λέγω, καὶ αὐτὸ θὰ γείνη ὅπως βλέπω·
 » ταχέως μὲ τὸ θράσος του θὰ χάσῃ τὴν ζωὴν του.»
 Ἡ δὲ γλαυκῶπις Ἀθηνᾶ πρὸς τοῦτον ἀπεκρίθη·
 — «Κατήλθον ἄνωθεν ἐγὼ νὰ παύσω τὴν ὀργὴν σου,
 » ἂν πεισθῆς, καὶ μ' ἐπεμψεν ἡ Ἥρα ἡ λευκόχειρ,
 » ἥτις φροντίζει καὶ ἀγαπᾷ ἐξίσου ἀμφοτέρους·
 » δι' ἣ τὴν ἔριν ἄφησε, μηδὲ τὸ ξίφος σύρει·
 » μὲ λόγους ὕβρισαν αὐτὸν, ὁποῖοι καὶ ἂν σοῦ ἔλθουν.
 » Σοῦ λέγω δ' ὅτι, καὶ αὐτὸ θὰ γείνη δίχως ἄλλο,
 » διὰ τὴν ὕβριν σου αὐτὴν τριπλᾶ θὰ λάβῃς δῶρα·
 » λαμπρὰ καὶ πείσθητ' εἰς ἡμᾶς καὶ κράτει τὴν ὀργὴν.
 » Ὁ δὲ ταχύπους Ἀχιλλεὺς ἀποκριθείς τὴν εἶπε [σου·
 » — «Τὴν συμβουλήν σου, ὦ θεὰ, ὀφείλω νὰ ἀκούσω,
 » ἂν καὶ ἀκράτητος ὀργὴ κατέχει τὴν ψυχὴν μου,
 » διότι φρονιμώτερον νὰ πράξω οὕτως εἶναι·
 » ὅπως ὑπέκειν' ἔς τοὺς Θεοὺς, πολλὰ τοῦ εἰσακούουν.
 » Εἰπὼν τὴν ἀργυρᾶν λαβὴν μὲ τὴν βαρεῖαν χεῖρα
 » ἐδράξαστο, καὶ ὤθησε τὸ μέγα ξίφος πάλι
 » ἔς τὴν θήκην, οὐδ' ἀπειθήσεν εἰς τῆς θεᾶς τὸν λόγον,
 » Πικρὸς δὲ πάλιν ἔλεγε πρὸς τὸν Ἀτρεΐδην λόγους·
 » ὁ Ἀχιλλεὺς, οὐδ' ἔπαυεν ἀκόμη τὸν θυμὸν του.
 » — «Ἐἴ μέθυσ', ἐλαφόκαρδε καὶ σκύλλου ὄμματ' ἔχων,
 » ποτὲ σοῦ δὲν ἐτόλμησες νὰ ὀπλισθῆς εἰς μάχην
 » συγχρόνως μὲ τὸ στράτευμα, οὐδὲ νὰ ἐνδρεύσῃς
 » μὲ τοὺς μονάρχας Ἕλληνας, σοῦ φαίνεται πῶς βλέπεις
 » τὸν Χάρον· εὐκολώτερον πολὺ βεβαίως εἶναι,
 » κατὰ τὸ μέγα στράτευμα τῶν Ἀχαιῶν τὰ δῶρα
 » νὰ ἀφαιρῆς ἀπὸ παντὸς, ἂν τις σοῦ ἀντεῖπῃ·
 » Ἄ δημοβόρε βασιλεῦ, οὐτιδανῶν ἀνάσσεις,
 » εἰδ' ἄλλως τῶρα ἔσχατα θὰ ὕβριζες, Ἀτρεΐδη·
 » ἀλλὰ σοὶ λέγω τὸ ἐξῆς, ὀμνύω δ' ὄρκον μέγαν·
 » Ναί, μὰ τὸ σκῆπτρόν μου αὐτὸ, ἐξ οὗ φύλλα καὶ κλά-
 » ποτὲ δὲν θὰ φυτρώσῃς, διότι εἰς τὰ ὄρη [δοι
 » κοπὴν τὴν ῥίζαν ἄφησεν, οὐδὲ θ' ἀναβλαστήσῃ,
 » ἀφοῦ χαλκὸς περικόψῃ τὰ φύλλα, τὸν φλοῖόν του,
 » καὶ τῶρα πάλιν δικασταὶ οἱ παῖδες τῶν Ἑλλήνων
 » εἰς τὴν παλάμην φέρουσιν αὐτὸ, ἐκείνοι ὅσοι
 » παρέλαβον ἐκ τοῦ Διὸς τοὺς νόμους νὰ τηρῶσι·
 » μεγάλον δὲ τὸν ὄρκον μου αὐτὸν πρὸς σὲ ὀμνύω.
 » Θὰ ἔλθῃ ὥρα σύμπαντες οἱ Ἕλληνες μὲ πτόθον
 » τὸν Ἀχιλλεὺς νὰ ζητοῦν, καὶ τότε, καὶ ἂν σκάσῃς,
 » καμμίαν δὲν θὰ δυνηθῆς βοήθειαν νὰ δώσης,
 » ἐνῶ θὰ πίπτωσι πολλοὶ νεκροὶ διὰ τοῦ ξίφους

» τοῦ ἀνδροπόνου ἔκτορος, σκληρῶς δὲ ἡ ψυχὴ σου
 » θὰ σπαραχθῇ ἐκ τῆς ὀργῆς εἰς τὰ ἐντόσθιά σου.»
 ὣς εἶπε ταῦτα εἰς τὴν γῆν κατέρριψ' ὁ Πηλεΐδης
 τὸ σκῆπτρόν του, τὸ μὲ χρυσαῖα κοικιλιμένον,
 καὶ ἐκάθισεν ἀπέναντι δὲ ἔβραζ' ὁ Ἀτρεΐδης.

Ἐν τούτοις ἀνεπήδησεν ὁ γλυκυλόγος Νέστωρ
 Πυλίων ῥήτωρ λιγυρὸς, ὁ λόγος τοῦ ὁποῖου
 γλυκύτερος τοῦ μέλιτος ἀπέρρε' ἐκ τῆς γλώσσης,
 καὶ ὅστις δὴ γενεὰς θνητῶν ἀνθρώπων εἶδεν
 ἀποθανούσας, οἵτινες εἰς τὴν ἀγίαν Πύλον
 πρὸ τούτου εἶχον γεννηθῆ, καὶ ἀνατραφῆ συγχρόνως·
 καὶ ἤδη ἐβασίλευεν ἐπὶ ἀνδρῶν τῆς τρίτης
 αὐτὸς λοιπὸν ὀρθοφρονῶν ἠγόρευσε καὶ εἶπε·
 — «Φεῦ! μέγα πένθος ἀληθῶς καλύπτει τὴν Ἑλλάδα·
 » ναί, θὰ χαρῆ ὁ Πριάμος καὶ οἱ παῖδες τοῦ Πριάμου,
 » τῶν Τρώων δ' ὄλων αἱ ψυχαὶ πολλὴ θὰ εὐφρανθῶσιν,
 » ἂν τὰς ἐριδας ὑμῶν ἀκούσουσιν ὅλας ταύτας,
 » ὅμων τῶν πρώτων Ἀχαιῶν εἰς τὰς βουλὰς καὶ μάχας
 » πλὴν πείσθητ' ἀμφοτέροι νεώτεροί μου εἰσθε·
 » διότι ἤδη ἄλλοτε ἐγὼ συνανέστραφην
 » μὲ ἄνδρας μάλλον ἢ ἡμεῖς ἰσχυροτέρους ὄντας,
 » καὶ ὅμως οὗτοι πῶποτε ἐμὲ δὲν κατεφρόνουν·
 » δὲν εἶδ' ἀκόμ' ἀληθινά, οὐδὲ θὰ ἴδω ἄνδρας,
 » καθὼς τὸν Δρύαντα, λαῶν ποιμένα, τὸν Πειρήθου,
 » τὸν ἦρωα Πολύφημον, Ἐξάδιον, Κεναίαν,
 » καὶ ἐκείνον τὸν ἰσάθειον Θησέα τὸν Αἰγιδῶν·
 » ἐκείνοι γενναϊότατοι ἀνδρῶν τῶν ἐπιγείων
 » ὑπῆρξαν· γενναϊότατοι ὑπῆρχον μὲν τῷ ὄντι,
 » ἀλλὰ καὶ εἰς μάχας ἤρχοντο κατὰ γενναϊοτάτων,
 » κατὰ θηρίων ὀρεινῶν, καὶ τρομερῶς ἐνίκων.
 » Τοιούτων ἤμην σύντροφος ἐγὼ ἐλθὼν μακρόθεν
 » ἀπὸ τὴν Πύλον, ξένην γῆν· μὲ εἶχον δὲ καλέσει
 » οἱ ἴδιοι· ἐγὼ δ' ἐκεῖ τὸ κατ' ἐμὲ μάχῳμην,
 » ἐκείνους δὲ οὐδεὶς θνητὸς, τῶν ὅσοι τῶρα ζῶσιν
 » ἐπὶ τῆς γῆς, δὲν ἤθελε τολμήσει νὰ προσβάλῃ·
 » καὶ ἤκουον τοὺς λόγους μου καὶ ἐπειθοντο ἔς τὰς γνώ-
 » μων ὑπακούσατε καὶ σεις, διότι οὕτω πρέπει [μας·
 » μηδὲ σὺ, καίπερ ἰσχυρὸς, τὴν κόρην στέρησέ τον,
 » ἀλλ' ἄφες ἔ, τ' οἱ Ἕλληνες τῷ ἔδωκαν ὡς δῶρον·
 » μηδὲ σὺ θέλε, Ἀχιλλεῦ, ἐξίσου ν' ἀντερίζῃς
 » πρὸς τὸν μονάρχην, ἐπειδὴ οὐδεὶς σκῆπτουχος ἀναξ,
 » ἂν δόξασέ ποτε ὁ Ζεὺς, τιμὴν ὁμοίαν ἔσχεν·
 » ἂν δ' εἰς ἀνδρείας, καὶ θεὰ σὲ ἔχει κάμει μήτηρ,
 » ἀλλ' οὗτος εἶν' ἀνώτερος ὡς ἄρχων πλειοτέρων·
 » Ἀτρεΐδη, παῦσε τὸν θυμὸν, ἐγὼ δ' ἀσπίετέω
 » νὰ παραιτήσῃς τὴν ὀργὴν κατὰ τοῦ Ἀχιλλεῦς,
 » διότι μέγα πρόχωμα τοῦ στυγεροῦ πολέμου
 » δι' ἅπαντας τοὺς Ἕλληνας αὐτὸς ἐνταῦθα εἶναι!

πρὸς τοῦτον δ' ἀνταπήνησεν ὁ ἀναξ Ἀγαμέμνων.
 — «Τῷ ὄντι, γέρον, ὄλ' αὐτὰ πολὺ ὀρθὰ τὰ εἶπες·
 » πλὴν πάντων θέλει ὁ ἀνὴρ αὐτὸς νὰ ὑπερέχῃ,
 » καὶ πάντων τὰ ἐπικρατῆ, καὶ πάντας νὰ προστάζῃ,

» καὶ πάντων ν' ἀρχῇ, ἀλλ' οὐδεὶς φρονῶ, τὸν ὑπακούει.
 » Ἐὰν δὲ τοῦτον οἱ Θεοί, οἱ ὄντες αἰωνίως,
 » ἐποίησαν πολεμικόν, μὴ τάχα διὰ τοῦτο
 » τῷ ἔδωκαν τὴν ἄδειαν καὶ ὕβρεις νὰ ἐκφέρῃ;»

(Ἐπεται τὸ τέλος.)

ΛΑΚΩΝΙΚΑ (1).

Α'. Παροιμίαι.

Απ' ὅλα τὰ λαλούμενα
 κάλλιστα βαρ' ἢ καμπάνα
 Κ2' ἀπ' ὅλα τὰ μυρωδικά,
 κάλλιστα μυρίζ' ἢ μάρνα.

Εὐνόητος.

Ὁμοιάζει τοῦ σωμελοῦ (2)

αὐτὸς καλεῖται

Κ2' ὁ κόσμος λὲρ (3) σφουρίζει.

Ἀντίστοιχος τῷ Αἰσωπέῳ μύθῳ. Ἐπὶ δυστυχοῦν-
 των μὲν ἀλλὰ μὴ πιστευόντων ὅτι ἐμπεπτώκασιν
 εἰς δυστυχίας. Λέγεται δὲ καὶ μονόστιχος «μοιάζω
 τοῦ σωμελοῦ» (4).

Ἐν Μάνῃ τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου τὸ
 Γενάσιον, ὑπερ, ὡς γνωστὸν, ἐορτάζεται τῇ 24
 Ἰουνίου ἀπανταχοῦ διὰ πυρῶν, ὀνομάζεται «τοῦ
 ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Λιτροπίου», ἐνῶ εἰς ἄλλα μέρη
 λέγεται «Ἰωάννου τοῦ ριγαρᾶ», διότι ἐν ταύτῃ τῇ
 ἡμέρᾳ συνάγουσι «ριγαρᾶ», τὸ γνωστὸν χόρπον, οἱ
 χωρικοί. Ἀλλ' ἐν Μάνῃ πόθεν ἐπήγαγεν ἡ ὠραία
 αὕτη ἐπωνυμία «Λιτροπίου» καὶ κατὰ ποίους
 χρόνους, ἀγνοεῖται. Εἰκάζω δὲ ὅτι «Λιτροπίου»
 προήλθεν ἐκ τοῦ «ἡλιοτροπίου», ὡς οὗσης ἐγγύς
 τοῦ χρονικοῦ σημείου τῆς ἐορτῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάν-
 νου, καθ' ὃ ὁ ἥλιος τρέπεται τὴν πρὸς Ν. πορείαν,
 καὶ ὑπερ ὀνομάζεται ἡλιοτρόπιον διὰ τὴν τοῦ ἡλίου
 τροπὴν. Τοιούτων ἰδεῶν λείψανα διασωζόμενα παρὰ
 τῷ χυδαίῳ λαῷ τῆς Μάνης κεντοῦσιν ἀρκετὰ τὴν
 περιέργειαν τοῦ ἐρευνητοῦ, ὅστις δύναται ν' ἀπαν-
 τήσῃ καὶ ἄλλα πλείστα, μάλιστα παρὰ τοῖς Κακα-
 βουλαίοις Μανιάταις, οἵτινες οὐδέποτε μετὰ ξένων
 ἀνεμίχθησαν.

Β'. Μυρολόγια.

Ἐ! μάρμαρα γέρω Ζαχαριᾶ

Σὲ χέρι σου νὰ ἦνε τὰ Παγκλά (5)

Κ' ἡ κρίσις ἢ γεροντικαῖς.

(1) Ἰδ. φυλλάδ. 457 καὶ 458. (2) Σωμελός, ὁ κοχλίας, ἀπὸ
 τοῦ ἔσω τοῦ ὀστράκου τὰ μέλη ἔχω. Φυσικωτάτη ὀνομασία!
 (3) Ἄν, Ἀφρικτὴ συγκοπή ἀντὶ τοῦ Ἀέγουσιν, ὡς λῶ, ἀντὶ λέ-
 γω. (4) Ὅταν δὲν μὲ πιστεύῃ τις δυστυχῶντα. (5) Χω-
 ρεῖς εἰς τὸν Δῆμον Μήσης Ἐπαρχ. Οἰτύλου.

Φεύγει κ' ὁ Παῦλος κ' ἡ Παυλοῦ (1)
 Ἀπὸ τῆ βούγα τοῦ Παγκλοῦ.
 Φεύγ' ἡ κακὰ γειτόνισσα,
 Καὶ πέρουν καὶ τῆ χήνα μου,
 Καὶ τὴν ἐκάουν (2) σ' τὸ Σταυρὶ. (3)
 Ποῦ εἶθε Σουκαριάνισσαις ;
 Ἡ χρυσοσυμπέθεραίς μου !
 Σᾶς ἤφερα τῆ ρύφη σας
 Νὰ ρίξετε σκεποπολαιῖς (4)
 Φέρτε καὶ πείσε (5) τὸν γαμπρὸ
 Γιὰ τὰ τοῦ ρίξω λιαχοῦρι (6)

Ἀπάντησις ἐτέρας.

Ἔ! χρυσοσυμπέθερά μου !
 Ἐμεῖς ἐπαρτυχαίταμε
 Νὰ τὴν ἐσβύσης τὴν φωτιά,
 Μὰ σὺ τὰ μὴ ἀποσκαιθῆς (7)
 Τὴν ἀναψες χειρότερα
 Μαῦρε Δρακούλη Σουκαρᾶ
 Πῶς ἐστραβοτιμόνισες
 Κι' ἐπῆρες τρία κριματά
 Καὶ τὸ δικό σου χωριστά.

Ἄλλο.

Θεὰ τὸ ποῦ (8)
 Νὰ μὴν τραπεῦ
 Κι' ἀπὸ τὴ κόλασι τὰ βροῦ. (Προόμιον)
 Σκωτόθ' ἔνα κορμόσκυλο
 Μέσα σ' τὰ Γιωργιλιάνικα,
 Ὁ Γιώργης τῆς Σκλαβούναιρας,
 Πόθανε κ' ἐτηγάριζε
 Ἔ (9) τὸ πιπέρι μὲ τ' αὐγά
 Μὲ τοὺς νίγιους τῆς Πέχραιρας,
 Καὶ γίτη μπάλαις τὸ ψωμί,
 Γίτη μπαροῦτι τὸ κρασί
 Ἀπὸ σ' τοῦ Γιώργη τὸ κορμί.
 Κ' ἀγροῖκα ἡ σκύλα Πέχραιρα
 Περί (10) φαρμάκι τὰ γετῆ
 Τὰ σύγκλινα (11) καὶ τὸ τυρὶ
 Καὶ τὸ κρασί καὶ τὸ ψωμί
 Ποτρώσι (12) καὶ πύρασι
 Ἐσέρα τὰ παιδιὰ σου
 Ἀπὸ τὰ Σκλαβουριάνικα
 Μὰς ἔρ (13) καλὰ Λιγόρης μου (14)

(1) Συνειθίζουσιν ἐν Μάνῃ τὰς ὑπάνδρους νὰ καλῶσιν ἐκ τοῦ ὀνόματος τῶν ἀνδρῶν. (2) Πηγαίνου. (3) Χωρίον καὶ τοῦτο τοῦ δήμου Μέσης. (4) Μανδύλια, δι' ὧν ἐσκέπαζον τὰς νόμφας. (5) Περίεργος σχηματισμὸς τῆς ἀνωνομίας σείς μετὰ τοῦ τ. (6) Συνειθίζον αἱ πανθεραὶ ἐπὶ στεφανώματος νὰ ρίχνουν ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ γαμπροῦ λιαχοῦρι. (7) Βασκανθῆς. (8) Τὰ εἰς ὧ λήγοντα ῥήματα προφέρουσιν εἰς οὐ. (9) Ὡς προσθετικόν. (10) Ἡ περὶ ἐνταῦθα ἀντι τῆς δια προθέσεως. (11) Λουκάνικα. (12) Ἄνευ τοῦ γ. ἄωρ. (13) Ἄντι ἤναι. (14) Ἄντι ὁ Γρηγόρης μου.

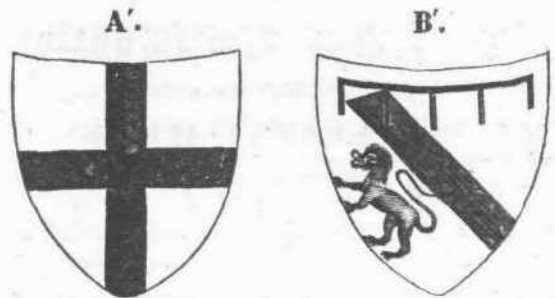
Ἄς ἐν καλὰ Στρατάκος μου
 Νὰ κυνηγήσῃ τοὺς ἐχθροὺς
 Ὅπὸν ἀμετανόητος
 Μὲ ὄλους τοὺς ἐδικούς
 Κι' ὄλο τὸ Γιωργιλιάνικο.

Ἔτερον.

Πρέ! μαῦρε Σπαλαγκόγιαννη
 Τὸν πύργο τί τὸν ἐχτινες ; (1)
 Ὅπου δὲν τὸ βρες φυσικό.
 Δὲν εἶσαι βούχο κόκκινο,
 Μόρ' εἶσαι βασομπάλωμα.
 Καὶ σὺ Δρακούλη μου ζουρλὲ
 ποῦ τ' ἄρματα ἐβάσταινις
 Τῆ μάνα ζου τὰ κυνηγᾶς.
 Μαῦρε Δρακούλη ἀλεφαστῆ
 ποῦ τὰ καὶ σὺ καὶ τὰ κι' ἐγὼ (σπακέλλωμα)
 Τὰ σπάγκελλα σ' τὸ μάτι μας.
 Μὰ γὼ εἶμ' ἡ φταίστρα κι' ἡ κακία
 Τί ὄντ' (2) εὐγαίρα μὲ σ' τὸ 'λιακὸ
 Καὶ τὸ θεριὸ ἐτήραζα'
 Ὁ ἴσκιος ζου μ' ἐπλάκωρε.

ΑΘΑΝ. ΠΕΤΡΙΑΒΕ.

ΟΙΚΟΣΗΜΑ.

Τὰ ἀνωτέρω δύο οἰκόσημα εὐρίσκονται ἐγκεχα-
 ραγμένα ἐπὶ τοῦ ἀνωφλίου τῆς θύρας τῆς ἐν Νάξῳ
 δυτικῆς μητροπόλεως, σὺν τῷ δουρικῷ οἰκοσῆμῳ
 τῶν Σανούδων καὶ τῷ Ἐνετικῷ παρασῆμῳ τοῦ Ἁγ.
 Μάρκου. Ἄγνωστος εἰς ποίας οἰκογενεῖας ἀνήκουσι, δύ-
 νανται ὅμως αἱ τυχὸν φέρουσαι, μάλιστα ἐν τῇ ἐ-
 σπερίξῃ Εὐρώπῃ, οἰκογενεῖαι ὅμοια οἰκόσημα, νὰ πλη-
 ροφορηθῶσιν ὅτι οἱ πρόγονοι αὐτῶν διετέλεσαν εἰς
 τὰ μέρη ταῦτα.

Παρατηρῶ δὲ ὅτι τὸ ὑπὸ στοιχ. Α. ὁμοιάζει τῷ
 παρασῆμῳ τῆς Ἑλβετικῆς δημοσπονδίας.

Ι. ΛΕ-ΚΙΓΑΛΛΑΣ.

(1) Ἐκτινες. (2) ὄντ' ἀντι ὅταν ἢ ὄτ' εὐγαίρα.